

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Första Kammaren. N:o 24.

Onsdagen den 7 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å f. m.

Upplästes en från Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet till Herr Talmannen afläten skrifvelse af följande lydelse:

Till Herr Talmannen i Riksdagens Första Kammare.

Till Hans Maj:t Konungens kunskap har kommit, att ledamöter af Riksdagen hafva för afsigt att vid ångaren Vegas förväntade hitkomst gå Nordostpassagens fullbordare till mötes utåt skärgården.

Af sådan anledning har Kongl. Maj:t i nåder befalt, att minfartyget Ran skall vid tillfället ställas till dessa ledamöters förfogande, hvilket jag härmed skolat för Herr Talmannen tillkännagifva med anhållan det Herr Talmannen behagade bringa detsamma till Första Kammarens kännedom; skolande jag, när tiden för ångaren Vegas ankomst till Stockholms skärgård blifvit närmare känd, hafva äran underrätta om tid och ställe, der embarkeringen bör ske.

Stockholm den 5 April 1880.

F. W. VON OTTER.

K. Peyron.

Fortsattes öfverläggningen rörande § 1 i det af Lag-Utskottet uti utlåtandet N:o 23 framlagda förslag till lag om allmänna värnpligten. *Lagförslag om allmänna värnpligten.*

(Forts.)

Herr Wijkander: Då Kammaren i tretton år visat mig det förtroendet att sätta in mig i hvarje Försvars-Utskott, som förekommit, finner Kammaren säkerligen ursäktligt, att jag vid detta tillfälle icke vill inskränka mig till att aflemna min voteringsedel, utan önskar att rösta öppet och dervid angifva de skäl, hvarför jag kommer att rösta så, som jag gör. Jag har nu fått vänta i åtskilliga timmar, sedan jag begärde ordet, och ber därför att — om icke för annat, så för att

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.

(Forts.)

återföra mina egna tankar — få återgå till det ögonblick, då jag begärde detsamma och till den punkt, hvartill diskussionen då kommit.

Det var nemligen min gamle vän på elfsborgsbänken, som narrade mig att begära ordet. Jag hoppas, att det är med honom såsom med mig, att med åren den gamla vänskapen vuxit, och vi hafva dessutom för ofta utbytt tankar och äfven skiftat hugg utan att vänskapen rubbats, hvarför det är mig ett särskildt nöje att nu få vända mig mot honom. Han talade om ett *arméorganisationsförslag* — derest icke mina anteckningar äro felaktiga. Jag ber då få fästa hans och Kammarens uppmärksamhet på, att, efter Lag-Utskottets betänkande, här icke föreligger något *arméorganisationsförslag*, och jag tror Lag-Utskottet härutinnan har rätt. Lag-Utskottet säger nemligen, att det ifrågavarande förslaget »hvarken är eller föregifver sig vara en definitiv lösning af försvarsfrågan». Det binder på intet sätt vid framtida beslut angående *arméorganisationen*, ty det utgör en förutsättning för *hvarje* sådan, som kan på allvar ifrågasättas. En sådan uppfattning hade äfven de i Kammaren temligen bekante reservanterna vid 1871 års riksdag. De sade äfven, att en beväringsslag — ja, jag vill begagna verba formalia — de förklarade i sjetten punkten af sin reservation, att »en beväringsslag redan i och för sig utgör ett viktigt steg till ordnande af landets försvar», och så har äfven Kongl. Maj:t nu gjort. Det är icke något *arméorganisationsförslag*, som Kongl. Maj:t framlagt; Kongl. Maj:t har framlagt förslag till en beväringsslag, som i och för sig är ett viktigt vilkor för *hvarje* organisationsförslag.

Ehuru jag vändt mig först till min gamle vän, vill jag i förbifarten äfven vända mig till en nära mig nu sittande yngre ledamot, som stälde den bestämda frågan till mig: huru kan den, som varit med om 1878 års förslag om ökad öfning, vara med äfven om detta förslag? Ja, han förutsatte, att jag är med om detta förslag, och det är jag äfven, och den fråga, som han till mig framstälde, har jag äfven framställt till mig sjelf: är det en motsägelse att vara med om detta förslag, då man varit med om 1878 och 1875 årens förslag och för öfrigt alla förslag, som afsett att stärka landets försvar? Jag tror, att man fullt följdriktigt kan svara: nej! Och hvarför? Jo, därför att det stärker försvaret och icke hindrar en fortsatt utveckling af detsamma. Jag gör mig en heder af att hafva biträdt 1873 års förslag och jag förblifver äfven vid den ståndpunkten. Jag gör mig ock en heder af att hafva varit med om 1878 års förslag, men är lika fullt och just därför med om detta förslag till beväringsslag, ty det — såsom jag nyss sade — stärker försvaret och hindrar icke försvarets utveckling. Jag tror, att, om man förstår förslaget rätt, man skall finna det vara en missuppfattning, att det lägger hinder i vägen för försvarsfrågans lösning. Om jag förstått Kongl. Maj:ts regering rätt, har den betonat just att detta förslag *icke* lägger hinder i vägen för en vidare utveckling, och jag tror, att just detta är det kraftigaste skälet, som nu talar för att rösta ja. Första Kammarens majoritet har nemligen alltid sagt sig vilja vara med om att stärka försvaret. Den skall därför, jag är derom öfvertygad, för sin egen heders skull nu ock vara med om detta förslag, ty det stärker försvaret utan att hindra vidare utveckling af försvarsfrågan.

Nu återgår jag till min gamle vän på elfsborgsbänken. Han tillät sig att göra den visserligen — jag ber honom om förlåtelse — naiva frågan, hvarför man skall kalla upp tolf åldersklasser. Jo, därför att de behöfvas, och jag antager, att med de vilkor, som äro inlagda i beväringlagen, sker det icke, utan att de verkligen behöfvas. Jag tror icke, att man ens får eller kan ifrågasätta, att ett beslut fattas af Konungen i fulltaligt ståtsråd, utan att det verkligen finnes ett behof af detta beslut. Samme talare sade, att detta vore ett maskeradt sätt att lyckliggöra landet med en värnpligtsorganisation efter preussiskt mönster. Ja, det skulle glädja mig, om så vore, ty jag från min ståndpunkt önskar en sådan, det vet Kammaren; men nu är det en orättvis beskyllning att säga något sådant, ty det finnes ens ingen antydning om och intet spår af detta i beväringlagen — men mig skulle det glädja, om så vore förhållandet. Så tillade han och strax efteråt: vill man behålla indelningsverket, är en förändring af beväringen obehöflig. Ja, så säger dock icke erfarenheten, icke eftertanken. Hvad som kan komma att behöfvas, äfven om man bibehåller indelta armén, det kommer händelserna och erfarenheten att utvisa; men hvad erfarenheten säger, det är, att hela tiden indelningsverket funnits till och indelta armén funnits på slagfältet, oupphörligt framträdtt dess behof af reserv. Ja, så långt tillbaka som under Carl IX, då ännu icke indelningsverket fans till, och ständigt sedermera visas genom Kongl. bref och riksdagsbeslut, om hvilka äfven bondeståndet och presterskapet voro med, ja, äfven rote- och rusthållarne, att behofvet af reserv oupphörligt gjorde sig gällande. Detta behof fylldes genom frivilliga åtgärder, genom att man ålades eller åtog sig hålla vargeringskarlar — men detta är en den intressantaste fråga, i hvilken min ärade vän möjligen skulle kunna sätta sig in, och det vore synd, om han icke gjorde det. Han yttrade vidare, att »man ur huse», den gamla bondebären, vore landstormen. Det är sant; men hvad är beväringinstitutionen? Den är en fortsättning af vargeringen, en fortsättning af indelta arméns reserv. Redan år 1602 återfinnes forskaren två Kongl. bref, som anbefalde vargeringskarlar. Då fans ännu icke det ständiga knektehållet, men behofvet af reserv kom i hvarje ögonblick fram och det fylldes genom vargering, sedermera genom förstärkningsmanskaper och slutligen blef det beväring. Jag vill dock icke här hålla någon historisk föreläsning. På samma sätt som behofvet af bostäder, så snart det blifvit ständigt knektehåll, framkallade torpen, så uppstod i samma ögonblick, som detta knektehåll inrättades, behofvet af reserv för den afgående soldaten, och då det var rust- och rotehållaren, som skulle rekrytera indelta armén, var det äfven han, som skulle anskaffa denna reserv, vargeringskarlen. Men då det var mycket dyrbart att under krigstid rekrytera, befunnos snart rust- och rotehållarne mycket villiga att anskaffa vargeringskarlar, som till och med öfvades under fredstid för att vara så mycket mera egnade att utgöra reserv under krig. Den, som är road af att studera dessa saker, kan gå till bondeståndets protokoll till och vid 1812 års riksdag. Han skall då finna, att ståndet var ganska belåtet med den paragraf i beväringlagen, som gaf rust- och rotehållarne rättighet att sjelfva ingå såsom reserv, och denna belåtenhet ökades ännu mera deraf att bördan bars

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*
(Forts.)

Lagförslag
om allmänna
värnplikten.
(Forts.)

äfvén af andra samhällsklasser, hvilka sålunda fingo rekrytera indelta armén i krigstid, ehuru, enligt knektekontrakten, rust- och rotehållarne sjelfva uteslutande egt skyldighet att sådant göra, och de voro, dessa rust- och rotehållare, för den skull mycket belättna med införandet af beväringensinstitutionen. Sådant var sammanhanget mellan beväringen och vargeringen; det är historiskt ovedersägligt; men det är sant, hvad den ärade talaren sade, att det gamla bondeuppbådet i sin grundtanke motsvarar landstormen i den nya organisationen.

Nu kommer jag till en annan sak, och vore jag talare, hvilket Kammaren bäst vet att jag icke är, och jag sjelf ännu bättre, så skulle Friherre Klinckowström nu få mycket stryk. Han talade om 25 § beväringenslagen och hvad der står om upprätthållande af rikets neutralitet, och han sade, att det kunde leda till stora utgifter, utan att någon strid inom landet kunde ens ifrågakomma. Ja, då hade lagen fyllt sitt ändamål, då vore det en förträfflig arméorganisation, om den skulle kunna leda derhän, att målet vunnes utan att fienden komme hit. Det han framställt såsom en våda, eller att lagen skulle kunna hafva den påföljden, tycker jag vara det bästa och kraftigaste skäl för Kammaren att antaga förslaget, om det nemligen skulle kunna hafva sådan verkan; och jag tror verkligen, att allmänna värnplikten *kan* hafva en sådan verkan, i synnerhet om det blifver en preussisk försvarsorganisation.

Han talade ock om den 29 § och att denna 29 § skulle fylla arméns led med uttjent manskap, och att det finnes många från garnisonsregementena uttjenta personer så beskaffade, att det vore mycket stor fara, att de skulle i moraliskt afseende smitta ner beväringen. Denna uppfattning vågar jag bestrida. Det är väl möjligt, att bland det uttjenade manskapet vid garnisonerade armén finnas några, som icke kunna vara lämpliga till befäl; men egendomligt nog finnas vapen, som icke äro indelta, utan måste vara värfvade; dem måtte de väl ej smitta ner. Här är dessutom icke fråga blott om uttjent värfvadt manskap, utan om många flera, såsom också Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrat; det tyckes dock icke bita, därför djerfves jag återupprepa det; paragrafen afser icke blott uttjent värfvadt manskap, utan alla, som hafva tjenat vid stammen; således äfvén officerare, äfvén om dessa vore ingenjööfficerare; och om Friherre Klinckowström icke vore afskedad, utan qvarstode i tjenst, skulle den i en tidigare ålder gälla äfvén honom. Det är dessutom en kategori, som den ärade talaren, hvilken icke riktigt var med om 1878 års förslag, icke borde glömma; det är eleverna vid volontärskolan å Karlsborg, som utgör ett slags försök att organisera frivilligt manskap, som tjenat ett år, och meddelas den militära bildning, som derunder kan åstadkommas. Jag har för närvarande äran att föra befålet öfver denna skola på Karlsborg, och jag kan vitsorda, att försöket lemna vackra resultat. Förra året var det 332 man, som mer eller mindre utbildades till befäl, och detta år är antalet 290. Tager jag då ett medeltal af 300 man årligen under tjugu år, får man ett antal af 6,000 man, som under den tiden till befäl utbildats, och indelta armén, hvilken ju är Friherre Klinckowströms älsklingsinstitution, torde vara nöjd med att, i fred som i krig, taga emot dessa såsom befäl i alla grader,

dessa fullt utbildade underofficerare. Är icke detta en förökning i landets försvarskraft, en god tillökning, att sedan lagen verkat i 20 år, finnes 6,000 man fullt utbildade till befäl, som på grund af lagen äro skyldiga att ingå i första uppbådet? Jag ber Herrarne derjemte tänka på alla andra militärskolor. I andra länder är det lag på, att de, som varit i militärskola, äro skyldiga att lika länge, som de varit i skolan, tjänstgöra såsom befäl, men här i Sverige kastar man ännu bort icke obetydliga krafter, då man icke ålagt dem, som varit kadetter eller officerare eller i allmänhet en kortare tid i tjänstgöring, skyldighet att i krigstid ingå i armén och tjänstgöra såsom befäl. Riksdagen har ålagt dem, som taga afsked med pension, skyldigheten att i krigstid vara disponibla, men de, som äro i den bästa åldern, de, som senast blifvit utbildade, de slippa, när de icke tillhöra de uppkallade åldersklasserna. Männe icke det är endast en billig skuld de betala till det fosterland, som bekostat deras uppfostran, att de, som äro i beväringsåldern utgå i första uppbådet, ehuru dervid tillförsäkrade den grad, som de under sin utbildning vannit?! Och dermed har jag besvarat Herr Lindströms fråga, hvar man skall taga befäl, ty då denna lag har verkat i tolf år, finnes det tillgång på befäl äfven för landstormen. Jag tror nemligen, att, när hvar och en, som varit en tid i tjänst vid armén, är skyldig att, då han lemnar den, gå in i första uppbådet i fall af krig, det blir en mycket stor tillgång på befäl, och att det är en mycket stor misshushållning att icke taga vara på denna tillgång.

Det måtte hafva varit min gamle vän, som äfven talade om, att man borde på administrativ väg kunna afhjelpa dessa förhållanden. Ja, han har visserligen relationer till Ryssland och mycken kännedom om ryska förhållanden, men att önska, att man på administrativ väg skulle ordna detta, tror jag icke vara rätt välbetänkt. Han borde komma bättre ihåg, att det äfven finnes länder, der man gerna önskar att få saker behandlade på laglighetens väg och ogera på administrativ väg. Det är endast en rättvis gärd åt tidsandan att taga in i lagen, hvad som kan få rum i lagen, och att icke göra något på annat sätt. Han talade äfven om ökad emigration. Jag delar icke hans åsigt, men då till och med Statsministern hedrat honom med svar i denna fråga, anser jag mig just därför pligtig att icke svara honom. Så sade han också, att det ligger under detta förslag underförstådt en värnpligtsorganisation. Ja, detta förslag kan utbildas äfven i den riktningen, och det är därför, som vi alla borde vara med derom, men att säga att här är underförstådt en värnpligtsorganisation, det ber jag få bestrida. Jag kan icke inlåta mig på en sådan tolkning, ty i synnerhet om förslaget vore oförändradt såsom det af Kongl. Maj:t lemnades, är det ännu mera ovedersägligt, att det är skrivet så, att det kan användas både för det ena och andra ändamålet, både för dem, som vilja hafva allmän värnpligt såsom jag, och för dem, som vilja hafva indelt armé såsom Friherre Klinckowström, ehuru väl -- det låter litet elakt, men jag tror det, ehuru jag icke är säker derpå -- han röstade emot 1878 års förslag. Nu kommer jag till något, som jag knappast vågar antaga, om det var allvarligt menadt: han sade nemligen, att, såsom vilkor för att Riksdagen skulle antaga denna värnpligtslag, skulle Kongl. Maj:t dana det högre befälet så, att det blefve

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)*

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

erfaret, kunnigt och skickligt. Jag ber få säga, till den kraft och verkan det kan hafva, att, så vidt jag förstår, Kongl. Maj:t alltid sträfvat att få befälet dugligt, och att alla åtgärder på senare tider hafva gått ut på att nå detta mål. Hvad erfarenheten beträffar, minnes jag från 1878 års riksdag, huru talaren såsom motionär ville, att man skulle göra krig; men det är en ganska svår sak att anbefalla sådant. Han sade äfven i dag, att hans motion ännu ligger på Riksdagens bord. Ja, det är ett så djerft påstående, att jag endast vill uppmana honom att sjelf bevisa det, ty jag tror icke, att Riksdagsordningen medgifver, att en motion, som väcktes år 1878, ännu kan 1880 ligga qvar på Riksdagens bord oafgjord. Jag minnes mycket väl hans missnöje med Försvars-Utskottet vid nämnda riksdag, men, huru det var, tror jag, han slutligen blef belåten med svaret.

Han har äfven berört en sak, som det icke kan falla mig in att tillåta mig vidröra, nemligen om Kongl. Maj:ts befodringsgrundsatser. Det tillkommer icke mig att i detta afseende besvara honom, men jag kan icke underlåta att i all vänlighet varna honom för hans minnen från frihetstiden. Jag vet att han är en stor älskare af frihetstiden och väl hemmastadd i dess historia, men äfven jag har någon känne- dom derom och jag har för min del icke glömt det så kallade tjenste- betänkandet af år 1756 och icke heller har jag förgätit, att det fullständigt upphäfdes år 1766. Men just med anledning af den ärade talarens kunskap om frihetstidens förhållanden, skall jag bedja honom att, för den händelse att någon af Herrarne möjligen skulle hafva glömt dessa saker, få erinra Kammaren att »förtjenst» på den tiden, det var tjenste- åldern, och »skicklighet», det var aflagda examina. Jag tror emellertid icke att det vore särdeles önskvärdt, att det år 1766 afskaffade tjenste- betänkandets grundsatser vid befodringar åter komme till heders. Tvärtom anser jag det vara mycket väl, att Kongl. Maj:t fäster af- seende på annan förtjenst än tjensteåldern och annan skicklighet än aflagda examina och dervid erhållna betyg, ty derest dessa båda saker uteslutande tagas till rättesnöre vid befodringar, så kunna deraf mycket olycksbringande följder uppstå — hvilket erkändes redan år 1766 — och det finnes äfven andra viktiga faktorer, som dervid icke få förglömmas. Emellertid kan jag ju nu få vara nog djerf att vända mig äfven mot andra personer än dem, med hvilka jag uteslu- tande är förenad genom vänskapens band, t. ex. mot Grefve Gösta Posse, oaktadt han för närvarande icke tyckes vara tillstädes här i Kammaren. Han uttalade den sanningen, att till en arméorganisation fordras tre saker, nemligen tillökning af folk, penningar och af öfnings- dagar. Ja, det är visserligen sant, men han uttalade tillika den åsigten, att ett antagande af det föreliggande förslaget skulle vara en tillbakagång, och det är just detta som jag tillåter mig att på det bestämdaste bestrida af det skäl, att förslaget just skaffar oss en betydlig tillökning af manskap. Det skaffar oss äfven flera åldersklasser och det är således i det afseendet alldeles icke något stillastående och ännu mindre ett tillbakagående, utan det innebär just en för- stärkning af landets försvarskrafter att antaga denna beväringsslag, fastän den icke utgör något arméorganisationsförslag, hvilket för öfrigt är ett faktum, som jag icke kan annat än beklaga. Det är emellertid

hans påstående, att förslaget antagande icke skulle medföra någon tillökning af manskap, som jag härmed velat bestrida på grund af lagförslaget egna uttryckliga ordalag. Jag svarade nyss min ärade granne här midt emot först på den frågan, som han framställde, huru man kan vara med om detta, då man varit med om annat, och jag behöfver derfor icke nu upprepa svaret derpå; men han frågade äfven: huru skall det tillgå, om 12 åldersklasser utkallas och rotehållaren står i ledet bredvid den soldat, som han sjelf betalt. Ja, mine Herrar, svaret derpå är ganska enkelt, att han har rätt äfven enligt nu gällande lag att sjelf vara sin egen soldat och således behöfver han icke skaffa annan karl i sitt ställe, om han sjelf är beväringsskyldig, utan får då sjelf uppbära betalningen. Det var just denna omständighet som gjorde, att vid 1812 års riksdag Bondeståndet med så nycken belårenhet tog emot beväring sinstitutionen och beväringsslagen, något som icke för ofta kan upprepas. Herr Lindström, som jag äfven kan kalla för min gamle vän, sade, att han icke förstode, huru regeringen kunde acceptera de ändringar, som Lag-Utskottet gjort i det Kongl. förslaget. Ja, det vet icke heller jag, ty nog äro, åtminstone enligt mitt förmenande, åtskilliga af dessa förändringar, som här i dag kallats förbättringar, ur militärisk synpunkt af sådan beskaffenhet, att de i stället borde kallas försämringar. Alla de som talat *emot* förslaget hafva framkommit med samma invändningar deremot, det är spöken, som målas på väggen så länge, att man slutligen får dem, som icke sjelfva besvära sig med att tänka och bilda sig ett sjelfständigt omdöme i frågan, att tro på dem. »Hvad tjenar det till», sade en talare, »att öka åldersklasserna till 12?» Ja, om de kunna uttagas, då landet till sitt försvar behöfver dem och då äro tillräckligt utbildade, så tror jag icke att man behöfver leta länge efter svaret på frågan, hvartill det tjenar att hafva så många åldersklasser, ty det är väl ett faktum, att svenska folket *måste* vara beredt att försvara sig, om det vill vara ett fritt och sjelfständigt folk, och då tror jag verkligen att det tjenar något till att i farans stund hafva tillgång på någorlunda öfvadt folk. Det är blott *litet* förslaget i detta afseende åstadkommer, det medgifver jag, och derfor är jag till en viss grad ense med Herr Lindström derutinnan, att den så kallade förbättring, som skulle bestå deri, att Lag-Utskottet föreslagit att öfningstiden skulle bestämmas ovilkorligen till 30 dagar, verkligen är ganska tvifvelaktig; men nog måste man erkänna, att på frågan: »hvad tjenar det till att öka åldersklasserna till 12», ett tillfredsställande svar ligger i orden: det tjenar till att hafva ökad och ordnad tillgång på folk. Jag vill emellertid icke blifva missförstådd, och som det olyckligtvis öfver Kammararens förhandlingar tryckes utförliga protokoll, så att man efteråt får igen — i det närmaste åtminstone — allt hvad man yttrat, så ber jag att få erinra derom, att, på samma gång som jag är färdig att rösta för bifall till den nu föreliggande värnpligtslagen, derfor att den, enligt min åsigt, utgör en förbättring af vårt nuvarande försvarsväsen och icke lägger hinder i vägen för hvilken utveckling af vår arméorganisation man än vill hafva, så vill jag äfven till protokollet hafva antecknadt, att jag anser antagandet af denna värnpligtslag icke vara nog för att lösa arméorganisationsfrågan. För att få ett fullt betryg-

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

gande försvarsväsen, måste man nemligen taga reda på värnpligtslagens konsekvenser, hvilket ännu återstår, så att alla åsigtger kunna om denna lag enas, och just därför anser jag också att alla böra vara med om förslaget. Jag skall nu avsluta mitt föredrag och jag gör det med uttalandet af den önskan, att denna Kammare, som alltid velat vara med om att skaffa landet ett förstärkt försvar, och som ännu år 1877 antog ett likartadt förslag till värnpligtslag, också nu måtte antaga det framlagda förslaget, hvilket innehåller alldeles detsamma som 1878 års förslag, och jag hyser för min del allt för höga tankar om Första Kammaren och känner för väl dess tänkesätt för att ett enda ögonblick kunna ifrågasätta att icke Kammarens flertal kommer att antaga förslaget endast därför att det innebär en förbättring af vårt försvarsväsende utan att binda oss vid någon viss härorganisation. Det är därför som jag anhåller om bifall till Lag-Utskottets förslag, då Kongl. Maj:t gillat de af Utskottet i den Kongl. propositionen vidtagna förändringarna.

Herr Stjernspetz: Ehuru jag lifligt önskar, att fäderneslandets försvarsväsende måtte förstärkas och af detta skäl gerna säge att det föreliggande förslaget vunne Riksdagens enhälliga bifall, äro dock förhållandena nu sådana, att jag just af dessa skäl måste här dels bestämdt uppträda emot Utskottets motivering till det förevarande förslaget och dels till detsamma fordra några tilläggs punkter af den beskaffenhet, att de stadfästa och göra rättvisa åt rust- och rotehållarnes rättigheter. Hvad Utskottets motivering beträffar, så säger Utskottet på sidan 17 och följande af sitt utlåtande:

»Inom Utskottet har vid ärendets behandling den åsigt blifvit framstäld, att den föreslagna värnpligtslagen skulle innebära en kränkning af den frihet från vidare utskrifning, som genom de så kallade knektekontrakten med dit hörande handlingar blifvit rust- och rotehållarne vid indelningsverkets införande tillförsäkrad i vederlag för soldat-, ryttare- eller båtsmanshållet. I följd häraf har inom Utskottets kansli en utredning härom skett, hvilken Utskottet ansett sig böra såsom bilaga foga vid detta utlåtande.

Då den nu föreslagna lagen, långt ifrån att innebära någon så beskaffad utskrifning efter mantal eller gårdatal, från hvilken rust- och rotehållare i nämnda kontrakt fritogos, allenast afser att vidare utsträcka den från äldre tider i vårt land fortlefvande, äfven i jemnbredd med indelningsverket tillämpade, år 1812 i full öfverensstämmelse med 73 § Regeringsformen med Rikets Ständers fria vilja och samttycke lagbundna skyldigheten för *alla* rikets manlige inbyggare att vid mogen ålder personligen deltaga i allmän beväring till rikets försvar, har Utskottet ansett ofvan ouförmälda åsigt icke vara stödd på giltiga grunder.»

Vi skola se till, om detta Utskottets påstående verkligen är sant eller om det ens kan hafva något sken af sanning för sig. Före indelningsverkets upprättande — om vi här t. ex. gå tillbaka till Gustaf II Adolfs tid — bestod svenska landförsvaret af följande delar: *en fältarmé* af värfvade, till större delen i gränsprovinserna — östersjöprovinserna — förlagda trupper, mestadels utländingar med god krigs-

bildning, ständigt färdiga att bjuda en fiende spetsen; *en förstärknings- eller reservarmé* af redan i fredstid organiserade, utskrifne, öfver hela landet i förhållande till folkmängden förlagda trupper; samt slutligen *en landstorm*, i hvilken hvarje vapenför medborgare, som icke på annat sätt togs i anspråk för krigsmakten, uppkallades till det lokala försvaret. Härordningen uppfylde således ganska många af de fordringar, som vår tid ställer på ett väl ordnad härväsende. Vid större krig förökades de värfvade truppers antal, de utskrifna trupperna förstärkte fälthären eller användes till besättningstrupper i krigsorten och å fästningarna, hvarförutom dessa senare genom utskrifningar i hemorten ersatte lidna förluster och än ytterligare förökades till sitt antal. Vi se således, att det på den tiden fans dels värfvade trupper, dels en förstärkningsarmé af utskrifne och dels en landstorm. Denna utskrifning likasom landstormen var fullständigt baserad på den allmänna värnplikten. Utskrifningen var en *lagligen ordnad* allmän värnpligt, som visserligen icke skedde efter vissa åldersklasser, men i stället efter hufvudtalet eller, för bättre ordning vid sjelfva utskrifningsförrättningen, efter gårdatalet. Krigsmakten fortfor sedermera att vara af samma beskaffenhet, ända till dess knektekontrakten infördes. Den utskrifning, hvarifrån rust- och rotehållarne vid indelningsverkets införande befriades, var just utskrifningen till regementenas förstärkande och utspädande. Utskottet säger sjelft i sin promemoria sidan 49: »Så säga Ständerna vid riksdagarne 1622, att fotfolket skulle *stärkas* med utskrifning; och 1627, att de utskrifne skulle tjena såsom landsknektar; 1638, att krigsfolket skulle *stärkas* medelst utskrifning; 1647, att krigsfolket, som årligen minskades och afginge, skulle med skälig utskrifning *förstärkas*» etc. etc. Mine Herrar! Den utskrifning, som i föreliggande lag är ifrågasatt, måste väl vara en utskrifning, som skall ske till *förstärkande* af regementena, och det synes ju tydligt, att den utskrifna beväringen, eller de 12 årsklasserna af de värnpliktige, tänkes faktiskt skola uppgå i och utspäda våra stamregementen, alldeles såsom utskrifningarne före indelningsverkets inrättande, och det är just därför från *dessa* utskrifningar som rust- och rotehållarne faktiskt blefvo befriade. För öfrigt borde icke Utskottet hafva försökt sig på att advocera bort rust- och rotehållarnes rättigheter på den grund, att det ej var *sådan* utskrifning, som den nu ifrågasatta, från hvilken de voro befriade, emedan det i knektekontrakten såväl som i det hela riket gällande riksdagsbeslutet af den 3 Januari 1683 uttryckligen stadgas, »att de (nemligen rotehållarne), deras barn och folk, som till gårdarnes kultur och bruk samt ersättande af manskapets afgang nödvändigst kunne behövas, *för utskrifning* och alle dervid hängande besvär, *ehvad namn de helst hafva kunna*, såsom ock fördubblingar och våldsamma värfningar, *nu och i tillkommande tider* alldeles qvitte och befriade». Det står der således *icke* att de skulle vara befriade från *den eller den* utskrifningen, utan från *hvarje utskrifning*, hvad namn den helst hafva kan, och således skola de äfven vara befriade från den utskrifning af 12 årsklasser, som här är föreslagen. Frågar man sig, hvarför dessa kraftiga uttryck om befrielse från utskrifning kommit att inflyta i knektekontrakten, så är det icke svårt att finna svaret derpå. Då jordegarne

Lagförslag
om allmänna
värnplikten.

(Forts.)

Lagförslag
om ollmänna
värnpligten.

(Forts).

Åtogo sig att hålla soldater, så fruktade de tydligen att utskrifningarne det oaktdadt möjligen skulle kunna komma tillbaka under en eller annan form bredvid knektehället, hvarigenom de skulle för försvarsväsendet kunna få större bördor än andra landets inbyggare, med hvilka de hittills i detta hänseende delat lika. Hade jordegarna icke fått dessa rättsliga försäkringar om frihet från *all* utskrifning, så hade de tydligen aldrig gått in på att hålla soldater, lika litet som de dertill någonsin skulle kunna hafva tvungits. Här har sagts, att bredvid indelningsverket en allmän värnpligt kvarstod. Jag nämnde nyss, att värnpligten *före* indelningsverkets införande bestod dels i utskrifningar till regementenas stärkande och dels i en landstorm. Efter indelningsverkets införande kvarstod visserligen för alla *icke* rotehållare skyldigheten att låta sig utskrifva, och Carl XII begagnade sig också deraf, men för rust- och rotehållare kvarstod af den allmänna värnpligten endast landstormsskyldigheten, om hvars ordnande konung Carl XI likväl ej bekyrade sig, såsom varande af ringa värde. Hvad landstorm är, se vi af det nu föreliggande förslaget. Det är »man ur huse», såsom det heter, eller med andra ord en massa människor, som endast uppådas i och för lokalförsvaret och icke kunna föras utom sin provins eller åtminstone icke utom näst angränsande provinser; de sakna nästan helt och hållet militärisk öfning, sättas visserligen i krigstid under militärbefäl, när tillgång dertill finnes, eljest under civila personer, som kunna »taga folket med sig», och har man många gang sett länsmän och prester som deras anförare. Landstormen uppådades endast för kort tid och, såsom redan blifvit nämnt, blott till lokalförsvaret. En sådan landstorm fans och användes äfven på nyss omtalade sätt under Carl XII:s tid. Ofvannämnda försäkringar om frihet från all utskrifning kallar Konung Carl XI i flera sina bref för ett rust- och rotehållarnes *privilegium*, som tillkom dem, men inga andra, och hafva samma försäkringar äfven *efter* nämnde Konungs tid varit erkända såsom till sin fulla kraft och verkan bestående; det kunna vi bland annat se af de kontrakt, som under Fredrik I:s regering upprättades, nemligen det med Upland, dateradt den 4 November 1725, det med Stora Kopparbergs län, dateradt den 12 Januari 1728, och det för båtsmanshället i Halland upprättade kontraktet af den 16 Januari 1739, i hvilka det finnes samma fullständiga frihet från all slags utskrifning rotehållarne tillförsäkrad. Äfven Konung Gustaf III har i sina bref uttryckt samma åsigt härutinnan. Bohus län var först berustadt, men i Konung Gustaf III:s bref af den 15 Augusti 1777 angående norra sqvadronens förändring till infanteri läses: »Och ehuru Vi nogsam t erinre Oss, att allt det öfriga infanteriet anskaffas och lönas af landets invånare på ofvannämnde sätt, *endast för att vara frie för utskrifning till landets försvar*, utan eftergift af någon penning» etc. etc. Vi se således, huru under hela frihetstiden och äfven efter dess slut dessa rust- och rotehållarnes friheter blifvit erkända och aktade. Vi komma nu till 1808 års landtvärn. Detta, liksom åtskilliga krigsgärder, utskrefs af Konungens egen maktfullkomlighet, utan Ständernas hörande, hvilket var fullkomligt olagligt, all denstund utskrifning alltid förr betraktades på samma sätt som bevilning af penningar, eller var en bevilningsfråga, och gärder egde

Konungen icke enligt lag att utskrifva utan Ständernas hörande och samtycke. Vi veta också, hvilken vändning sakerna togo för den Konung, som tillät sig detta. Derefter kommer 1811 års förordning om det så kallade förstärkningsmanskapets utskrifvande. Ut i denna förordning fritogos: »alla de jordegare eller jordbrukare, som besitta och bebo större eller mindre hemmansdelar eller uppodlade lägenheter, hvilka äro ordentligen bebyggde och rotering underkastade». Således medgifves der tydligen rust- och rotehallarnes frihet från all utskrifning. Slutligen komma vi till 1812 års beväringsslag. Rust- och rotehallarne äro der visserligen icke befriade från utskrifning till beväring, men i stället hafva de fått en eftergift och lättnad uti soldathället, som vida öfvergår den tunga, hvilken drabbar dem för beväringssinrättningen, och, såsom en talare här nyss nämnde, blefvo de då befriade från rekrytering i krigstid och från den bestående vargeringen. Detta var en högst betydlig lättnad och ett fullkomligt vederlag till rust- och rotehallarne mot skyldigheten att de, lika med landets öfriga inbyggare, ingingo på beväringssinrättningen. Det var ett fullkomligt vederlag för detta, och man får väl då icke anse, att rust- och rotehallarne genom antagandet af beväringsslagen likasom gifvit på hand en ytterligare utsträckning af denna lag *bredvid* det ständiga knektehället eller derigenom ingått på ett system, som utsträcker den allmänna värnpligten till samma omfattning som den numera eger i åtskilliga utländska stater. Man kan så mycket mindre antaga detta, som en sådan utsträckt värnpligt ej vid denna tid fans i något land och derföre var snart sagdt okänd.

Jag kan sålunda icke inse, att i nämnda beväringsslag finnes något, som tyder på ett dylikt antagande, ty beväringsslagen har icke upphäft något annat af knektekontrakten än rekryteringskyldigheten i krigstid och icke ålagt någon annan värnpligt än hvad samma lag innehåller. En i dessa författningar särdeles studerad man, hvilken också haft regeringens uppdrag att samla och utgifva författningarne rörande indelningsverket, Herr Krigsrådet Forsberg, säger i sin författningssamling: »Före indelningsverkets införande i riket ersattes all afgang inom armén och de af provinserne uppsatte regementen medelst utskrifningar, hvarvid understundom hvar 6:te eller 7:de vapenför man bland allmogen uttogs. För att vinna befrielse från denna tryckande och, såsom den af allmogen sjelf benämndes, »*odrägeliga*» skyldighet, ingick allmogen år 1682, med underdänig tacksamhet, i öfverenskommelsen om det ständiga knektehället, och erhöi derved. bland annat, Kongl. Maj:ts nådiga försäkran om frikallelse från *utskrifningar*. Någon *rubbning i denna försäkran får icke anses vara skedd* genom Konungens och Rikets Ständers vid 1812 års Riksdag fattade beslut om inrättandet af Allmänna beväringssmanskapet, enär den derigenom införda vapentjänst sträcker sig till rikets alla innevånare, samt derjemte innebär en lindring i rotehallarnes förut varande skyldighet att, under krig, allena ersätta den afgang å manskap, som kunde inträffa, enär denna skyldighet, sedan år 1812, blifvit på alla medborgare lika fördelad». Således kan beväringsslagens antagande icke anses upphäva rust- och rotehallares frihet från utskrifning i större mån än hvad samma lag bestämmer. Ut i öfversigten af sven-

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.

(Forts.)

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.

(Forts.)

ska militärförvaltningen» af Th. Wijkander, Stockholm 1861, säger författaren (sid. 43): »Sedan berörda tid är indelningsverket orubbadt så till rustning som rotering. Visserligen ålades rust- och rotehållare sedan början af Carl XII:s krig en ökad rustning och rotering; visserligen har en del rusthållskavalleri afsuttit samt vid infanteriet dels rotejmkning, dels ny rotering blifvit verkställd; visserligen äro rust- och rotehållare numera befriade från rekryteringsskyldigheten under krig, likasom betydliga förändringar genomförts i befålets antal och aflöning med mera dylikt, men till sina hufvudgrunder är dock Carl XI:s indelningsverk ännu orubbadt». Till dessa *hufvudgrunder* måste väl rust- och rotehållarnes frihet från ytterligare utskrifning höra. Ett ännu påtagligare bevis, att rust- och rotehållarne fortfarande böra vara befriade från annan utskrifning, än hvad den en gång antagna beväringsslagen föreskrifver, är just det, att så snart man vill gå till »*gällande författningar*» rörande försvarsväsendet, så stöter man alltid på dessa förargliga knektekontrakt. Detta synes bland annat af det »Sammandrag af *gällande* författningar angående finansverket, utarbetadt och utgifvet af den i nåder förordnade författningskommissionen», 1:sta delen, 2:dra häftet, sid. 1056—1057, tryckt i Stockholm 1868. Här finnes riksdagsbeslutet af den 3 Januari 1683 aftryckt, såsom visande grunderna för hela indelningsverket. Som åtskilliga författare velat låta påskina, att rust- och rotehållarnes frihet från utskrifning blott finnes försäkrad åtskilliga län, men ej andra, vill jag här uppläsa nämnda riksdagsbeslut: I »Kongl. Maj:ts Råds och samtliga Ständers Beslut med alle der tillhörige Akter, gjordt, samtyckt och förafskedat af dem enhälleligen på den allmänna Riksdagen i Stockholm som begyntes på det året 1682 och ändades den 3 Januari 1683» läses uti dess 21 §:

Vi af Allmogen besinne också huru nödvändigt det är vid sakernas vidlyftiga utseende och på alle orter eftertänkeliga stora krigsförfattningar, att Riksens krigsmakt förstärkes, på det, näst Guds den aldrådhögstes bistånd samt Kongl. Maj:ts oförlikelige tapperhet, Riksens värn och alles vår säkerhet igenom detta medlet väl måtte blifva förseddt och vi desto vissare länge och oförryckt njuta den hugneliga freden till godo; och hafve vi för den skull icke allenast befunnit flere utskrifningar till *Regementernas uppfyllande af nöden vara*, utan ock der bredvid noga och väl med hvarannan öfverlagt, huru man i tid måtte vara omhugse och beredd, yrkeligen och med ett kraftigt eftertryck i tid att kunna alla elaka ämnen hindra och dempa; pröfvades till den ända för allting af nöden vara, ett starkt manskap allt stadigt i förråd att hafva och dermed numera och fast kraftigare, än tillföre nänsin skedd är, Kongl. Maj:ts och Riksens säkerhet att understödja, det vi, allmogen i Upland, Östergötland, Södermanland, Wessmanland och Nerike, som in till detta knekteskrifningen hafve varit underkastade, efter vår underdånige pligt samt i anledning af Kongl. Maj:ts egen Nådiga proposition, hos oss välbetänkt slutit och änteligen derutinnan stannat hafve, ett visst knektehåll att undergå, äfvensom andra provinser i Riket, nemligen Öster och Wester Dalarne, Wermland, Helsingeland, Medelpad, Gestrikeland, Westernorlanden och Wiborgs Län i Storförstendömet Finland, redan före oss gjort hafva, det

vi ock vele till Kongl. Maj:ts Infanteri Regementers i Provincierne beständige vidmakthällande, hvar Regemente af det antal, som vi uti wårt till Kongl. Maj:t i Underdånighet inleffererade skrifteliga svar utnämnt hafva, *nu* efter gårdetalet emottaga, så att två hela gårdar af krono och skatte utan åtskilnad en knekt förskaffa, underhålla och på all oförmodelig händelse städse i beredskap hafva skole, aldeles efter det af de härtill förordnade höga herrar, Kongl. Maj:ts högtbetrodde Män och Råd, nyligen med oss slutne kontrakt, varandes deremot så länge detta utlofvade af oss försvarligen presteras, *vi våre barn och folk*, som till gårdarnes kultur och bruk samt ersättande af manskapets afgang nödvändigst kunne behöfvas, *för utskrifning* och alle dervid hängande besvär, *ehvad namn de hälst hafva kunna*, såsom ock fördubblingar och våldsamme värfningar *nu och i tillkommande tider aldeles qvitte och befriade*».

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)*

I samma Riksdagsbeslut 22 § läses:

»Wi af Allmogen, som utskrifningen ännu underkastade äro, nemligen Westergötland, Småland, Österbotten och Storförstendömet Finland (undantagandes Wiborgs Län som nyligen visst knektehåll också antagit hafver) besinne äfvenväl, huru nödigt det till Riksens säkerhet och värn är, ett starkt manskap på detta sättet att anförskaffa. Hvarföre wi ock såvida förändre den utskrifningen, som nästförledne Riksdag år 1680, med vilkor efter hvar 10:de gård för innevarande år 1683 beviljades, att densamma ske må efter hvar 10:de af manskapet, *öfver dem alena*, som utskrifningen angår, *och intet de* som rustnings-, båtsmans- eller ett visst knektehåll nu undergifne äre — — — — — Dock wi uti Storförstendömet Finland underdånigst härmed oss förbehållit hafva, frambättre, derest våre hemmavarande medbröder eljest så godt funne, att söka om nådigt tillstånd *på samme sätt och vilkor* som Wiborgs Län redan gjort hafver, ett visst knektehåll att emottaga; *hvarom Westergötland, Småland och Österbotten* i lika underdånighet supplicere, så framt det med tiden skulle kunna låta sig göra och *de det heldre än utskrifningen* åstundandes varda; ej skolandes de små hemvister, som till soldaternes underhåll, anten af knekthällarne eller dem som utskrifningen ännu underkastade äre, anordnas, ifrån sjelfva hemman afsöndrade varda, eller under hvarjehanda titul genom jordeböcker för militie hemman med tiden räknas, *utan likmätigt* Kongl. Maj:ts före detta utgånne plakater om skattskyldig jords delning, blifva i alle tider vid deras rätta bohlstäder eller hemman bibehållne.»

Af hvad jag nu anfört framgår tydligen och kan ej af någon jurist, huru skicklig han än må vara, bortadvoceras den rätt till frihet, som rust- och rotehällarne tillförsäkrats genom deras åtagande att hålla soldater. Detta om rätten. En annan fråga är om billigheten. Hitills har man alltid inom Riksdagen erkänt, att lindringar borde åtminstone af billighetsskäl beredas rust- och rotehällarne vid en utsträckning af den allmänna värnpligten, och detta på goda grunder, ty vi veta alla, att ingen samhällsklass finnes, som är så hårdt tryckt af skatter och prestationer till staten, som just dessa samma rust- och rotehällare. Ja, dessa deras förpligtelser till det allmänna äro så stora redan förut, att de blifva alldeles urståndsatta att fullgöra desamma,

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

i den händelse att de äfven skola ställa sig i ledet till fäderneslandets försvar. Till stöd för billigheten vill jag också nämna, att det icke finnes något annat land i världen, der jordbrukarne eller jorden skola leverera soldater jemte det att en allmän värnpligt genomförts. Äfven i Sverige är sådant ännu okänt. De lagar och författningar, som röra rotehålllets friheter, äro ännu icke upphäfdas; åtminstone har jag icke sett någon författning, som upphäft dem i någon större mån. Det är först under de senaste årtiondena, som något sådant satts i fråga, och första gången det skedde var i Chefens för Landtförsvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet år 1868. Förut har rust- och rotehållarnes frihet i detta afseende erkänts i offentliga handlingar och af alla författare. Man bör här liksom vid andra tillfällen bygga på och värna den historiska och lagliga rätten, ty om man icke gör det, fruktar jag, att lagen kommer att mötas med en sådan motvilja, att den i stället för att öka vårt försvar kommer att minska detsamma. Man vill lägga en dubbel börda på jorden, och sådant har icke sitt motstycke inom något annat land. Jag vill i detta hänseende äfven nämna, att i Danmark och Norge funnits samma indelningsverk som hos oss. Den enda skillnaden dervid var, att i Danmark och Norge soldaterna icke aflönades med några torp. Vårt indelningsverk är senare än det danskt-norska, hvilket var färdigt redan år 1624. Der kallades rotarne för »lejder», och 1624 bestämdes, att fyra gårdar skulle utgöra en lejd och hålla en soldat. Sedermera förändrades detta så, att två gårdar skulle hålla en soldat, och under Carl XI:s tid var indelningsverket så utsträckt i Norge, att en gård höll en soldat. Detta räckte under hela 1700-talet. Indelningsverket i Norge upphäfdes 1799, då allmänna värnpligten eller utskrifningarna åter infördes, och skyldigheten att hålla soldat afskrefs utan någon ersättning. Också torde det väl aldrig kunnat falla normmännen in att, på samma gång de införde allmänna värnpligten, bibehålla ett så egendomligt stadgande, som att jorden skulle leverera soldater. — Hvad den föreliggande lagen i militäriskt hänseende angår, synes den mig ej lemna någon synnerligt större trygghet för vårt försvar, än hvad vi förut ega. Den är emellertid alltid ett steg till ett bättre och utgör något för framtiden att bygga på. Af denna orsak önskar jag framgång åt lagen, så vida likväl rust- och rotehållarnes rättigheter ej för framtiden ytterligare kränkas. Min enskilda öfvertygelse är visserligen, att ett fullt betryggande försvar lättast och säkrast kan åstadkommas genom att vi med allvar söka utveckla vårt sjöförsvar, ty med huru stark landtarmé som helst kunna vi ej försvara vår handel och sjöfart, våra sjöstäder och skeppsvarf, varuupplag med mera, lika litet som vi kunna tillbakaslå ett allvarligt anfall till lands. Som emellertid vårt landförsvar kan tillföra en bättre ordning, önskar jag, för möjligheten af det framlagda förslaget antagande, att Första Kammaren måtte förena sig om att till förslaget fem artiklar föga äfven en sjetta af ungefär denna lydelse:

»Ehuruval de på grund af 1683 års riksdagsbeslut samt gällande knektekontrakter rust- och rotehållare tillförsäkrade friheter från all slags utskrifning genom denna lag synas till någon del trädas för nära, lemnas dem i stället härmed den försäkran, att lindringar uti rust-

och rotehållskostnaderna skola dem af statsverket beredas i samma mån som denna värnpligtslag framdeles kan komma att utvecklas och så, att deras kostnader slutligen alldeles må upphöra». — Det synes mig vid denna lags antagande icke böra med skäl ifrågasättas någon omedelbar lindring för rust- och rotehållarne, emedan den börda, som denna lag skulle pålägga dem, egentligen icke för *närvarande* blir synnerligt större än förut. Men både Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet och flere bland Kammarens ledamöter hafva framhållit denna lag såsom något utan bygga på för framtiden, och mig synes också, att från militärisk synpunkt lagens hufvudsakliga förtjenst ligger deri, att man på dess grund kan i framtiden utveckla landets försvarsväsen. Då således principen om en utsträckt värnpligt äfven såsom grund för försvaret antages, fordras det också, att i denna lag de rättigheter värnas och tillgodoses, som rust- och rotehållarne ega.

Jag vill icke nu yrka proposition på bifall till den af mig föreslagna tilläggsartikeln, utan anhåller endast att, sedan punkterna hvar för sig blifvit genomgångna, få återkomma till densamma. Jag ser nemligen, att man genom några tillägg till de olika paragraferna kan i lagen åstadkomma samma bevarande af rust- och rotehållarnes rättigheter, som man skulle kunna ernå genom en särskild tilläggsartikel; och det är endast i den händelse Kammaren icke skulle vilja bifalla de för nämnda ändamål nödiga förändringar i de särskilda paragraferna, som jag skall återkomma med yrkande om antagande af en sådan tilläggsartikel N:o 6. På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag, att Kammaren måtte ogilla Utskottets motivering i den föreliggande frågan, hvarjemte jag anhåller, att framdeles få yrka bifall till förslaget särskilda delar, så vida rust- och rotehållarnes rättigheter dervid iakttagas. I annat fall måste jag yrka afslag.

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Riksdag efter riksdag med korta mellanrum har Kongl. Maj:t framlagt förslag till arméns reorganisation, än i större omfang, än i inkränkare. Dessa förslag hafva rättats efter de önsknigar, som Riksdagen uttalat, men lika fullt hafva de alla strandat. Denna Kammarer är icke skulden dertill, ty med de fosterländska och upplysta tänkesätt, man är van att här möta, hafva dessa förslag i allmänhet här vunnit stor majoritet för sig. Riksdagen har sjelf redan år 1867 yttrat: »nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling förr, än frågan om betryggande af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst». Tretton år hafva förflutit sedan detta yttrande afgafs, och vi stå ännu på samma fläck. Vi äro lika värnlösa, ja värnlösare än någonsin, ty medan vi stått stilla, hafva de fleste andra nationer gått framåt med stora steg och gjort rustningar mäktigare än någonsin. Der är hvarje man soldat och de fleste väl öfvade. Här veta vi, huru det står till, och när regeringen kommer till och med ett förslag sådant som detta, som icke kostar något hvarken i penningar eller personliga uppoffringar — ty hvad som här är i fråga är nära nog intet —, då kommer man ändå och vill yrka afslag å detsamma. Några säga: tiden är icke inne. Men när är tiden då inne? Sedan

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*
(Forts.)

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

år 1812, då beväringssinrättningen infördes, hafva vi knappast tagit ett steg framåt och under dessa senaste femton åren hafva förslag på förslag blifvit förkastade. När är då tiden inne att få denna fråga igenom? om tio år? eller femtio år? eller huru länge skola vi vänta på att tiden skall vara inne? En talare har yttrat, att om detta förslag gick igenom, detsamma skulle för landet medföra ruinerande kostnader, emedan den exercerande beväringens antal skulle blifva så stort, att man icke skulle kunna komma ut dermed. Men hvad begär man då i detta förslag? Begär man, att ett större antal beväring än förut skall exercera? eller begär man en längre tid? Nej, man begär endast, att den nuvarande lagen skall efterlefas, och att icke 25—30 procent skola godtyckligt undandraga sig exercisen. Man vill endast tillämpa den nu gällande lagen. Och då kommer en talare och säger, att det skall man icke göra, man skall icke tvinga dem att vara laglydiga, emedan det skulle medföra så ofantliga kostnader! Ända då hellre lagen och tillåt hvem som helst att undandraga sig beväringsskyldigheten. Aldrig har jag hört, att ett lagbrott så öppet försvarats inför Riksdagen! — Hvertill tjenar förslaget, säger man. Jo, till att betydligt förstärka våra nuvarande försvarskrafter. Huru står det till med denna beväring, som man icke kan få in under fred? och huru många man får man i händelse af krig? Mycket färre antal än nu, det är ju alldeles gifvet. — En talare, som yttrade sig på förmiddagen, nämnde, att han på ett oxmöte i Vexjö hade hört icke ett hundra utan väl två hundra af de närvarande förklara, att, om denna lag gick igenom, skulle hvarken de eller deras barn kunna stanna kvar i Sverige. Jag har svårt att tro, att våra småländingar, som alltid för varit så manhaftiga, nu blifvit sådana stackare, att de skulle så lätt låta skrämma sig. Hvad ålägger dem då denna lag? Jo, att en gång om året låta kompanivis eller socknevis mönstra sig, det vill med andra ord säga, att en gång om året på en viss söndag infinna sig vid kyrkan, samt vidare att, när de flytta ur socknen, anmäla det för kompanibefälet. Detta är hela den nya börda, som under fredstid detta förslag skulle pålägga dem, och det vill man inbillas skulle föranleda 200—300 af våra tappra småländingar att flytta ur riket. Lyckligtvis var den ärade ledamoten af denna Kammare närvarande, och jag antager, att han sin pligt likmätigt upplyste dem om, att det icke var fråga om något sådant och att, hvad som blifvit utspriddt af illviljan och förtalet, icke var sanning. — I händelse af krig innebär det nu framlagda förslaget i verkligheten icke heller någon ny börda, ty våra nuvarande fem klasser äro allt för fataliga att i sådant fall räcka till, utan Riksdagen måste då utan tvifvel bemyndiga Konungen att utskrifva flere klasser. Men huru skall man då få rätt på dem? Under det sista danska kriget voro elfva klasser utkallade, men, ehuru folkmängden i Danmark då utgjorde öfver två millioner människor, kunde danska armén aldrig uppbringas högre än till 55,000 man. Och ändå tala reservanterne om att tolf åldersklasser i Sverige, med en något mer än dubbelt så stor befolkning, kunna beräknas till 350,000 man! Om man i Småland var så rädd för detta förslag, hvad skulle man då hafva sagt der, ifall den motion, som Herr Carl Anders Larsson för två år sedan väckte och som undertecknades af 103 ledamöter

af Andra Kammaren, blifvit af Riksdagen bifallen, ty det förslaget var ungefär ordagrant detsamma som det nu föreliggande, men innehöll dessutom, att beväringen skulle öfvas i 90 dagar. då här är fråga om endast 30 dagar. Om det förslaget gått igenom, hade det väl, om jag får tro på hvad den ärade talaren sade, icke blifvit en lefvande varelse kvar i Småland. Hela skillnaden emellan dessa båda förslag är den, att i det förra ingressen innehöll orden: *under förutsättning af grundskatternas och indelningsverkets upphäfvande*; denna skillnad kunde nog vara af stor betydelse för hemmansegarne, men för det stora flertalet af nationen, som icke har den lyckan att vara hemmansegare, innebar den icke ringaste fördel, utan tvärtom, ty om hemmansegarne befrias från grundskatter och indelningsverk, skulle detta medföra högst betydligt ökade statsutgifter och följaktligen en ökad beskattning för den öfriga delen af nationen, så att jag icke kan tro, att det stora flertalet, dessa nio tiondelar af nationen, som icke äro hemmansegare, skulle vara så glömska af sin egen fördel och så uteslutande intresserade för rust- och rotehallarnes, att de, blott för att bereda dem dessa friheter, sjelfva med nöje skulle underkasta sig icke blott en ökad beskattning, utan äfven en utsträckt värnpligt. Men huru står det då till inom detta Kronobergs län, som vi hafva att tacka för fägnaden att hafva denne ledamot närvarande i Kammaren? Jo, mycket sämre än i något annat län i Sverige. Enligt tabellen C, som är bifogad Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga, tillhörde inom Kronobergs län år 1879 2,163 man 1:sta beväringsskylsklassen. Af dessa uteblefvo 1,016 man från mönstringen och af de approberade ytterligare 40 man från mötet, så att till det årets möte instälde sig af 1:sta klassen endast 1,107 man eller obetydligt mera än hälften af de beväringsskyldige. Gå vi nu till 2:dra årets beväringsskylsklass, finna vi, att deraf infunno sig endast 852 man vid mötet, medan 706 uteblefvo derifrån, förmodligen af de förut approberade. Sammanräknar man nu inom de båda arsklasserna inom detta län antalet af dem, som det året fullgjort sin beväringsskyldighet, torde detta icke uppgå till hälften af dem, som bort undergå vapenöfning.

Huru vill man försvara, att lagen skall vara sådan, att hvar och en, som icke vill följa den, skall vara fritagen derifrån, så att inom ett län icke ens hälften af manskapet infinner sig, och detta i fredstid, då det gäller endast femton dagars vapenöfning, som för de flesta är ett nöjsamt afbrott i de enformiga hvardagssysslorna. Man vill icke ens sätta regeringen i tillfälle att tvinga folk att vara laglydiga, utan hellre tillåta att 25 eller 30 procent och derutöfver af de beväringsskyldige skola ostraffadt få begå lagbrott genom att utan laga förfall undanhålla sig från vapenöfning. Ingenstädes står det emellertid så illa till som i Kronobergs län. Rote- och rusthallarne hafva nyss funnit en varm advokat i den talare, som före mig hade ordet, hvilken tillika är generalstabsofficer. Han hyste mycken känsla för dem och allt, som möjligen kunde på allra ringaste sätt störa de rättigheter, dessa fått sig tillförsäkrade för ett par hundra år sedan, men för vårt försvar, för fäderneslandets frihet och sjelfständighet hade han icke ett ord att säga. Jag bryr mig icke om att gå in i detaljer för att vederlägga den historiska utredning han uppdragit, då denna ej bör

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

Lagförslag
om allmänna
varnplikten.
(Forts.)

kunna utöfva något inflytande på den nu föreliggande frågan, eftersom inga nya uppoffringar nu af rust- och rotehållare äskas och de följaktligen ej heller böra nu kunna göra anspråk på ytterligare lindringar. Det kan vara nog att påvisa, att taflan icke är fullständig, då han öfverhoppat mycket af det väsentligaste, och att fästa uppmärksamheten derpå, att indelningsverkets bördor, långt ifrån att, såsom många säga, hafva ökats, äro ett rent lappri mot hvad de voro från början. När indelningsverket infördes, hade vi ständiga krig, hvilka fortsattes ända in på detta århundrade. Rust- och rotehållarne måste icke blott hålla de gamla regementena fulltaliga med manskap och hästar, utan gång på gång uppsätta hela nya regementen, när de gamla förstördes. Förutom de ordinarie regementena måste de uppsätta 2-, 3- och 5-männingsregementen, när så erfordrades. Detta var helt annat än nu. Stora trakter af landet stodo öde, därför att rust- och rotehållarne icke stodo ut med dessa bördor! Och ändå säger man att bördorna ökats. Vargeringen var en mycket tyngre börda än beväringinrättningen, hvilken också rust- och rotehållare med största tacksamhet emottogo, då de befriades från den förra. Men det tjenar till intet att nu komma med sådana stora utredningar, ty det är icke här fråga om att i fredstid lägga någon ny börda på rust- och rotehållarne, och när krig utbryter, hvilket väl förr eller senare kommer att ske, då vi icke kunna vara ensamt bland alla verdens nationer derifrån befriade, då måste det i alla fall beslutas, att flere klasser skola utskrifvas, men då äro de oöfvade och man får icke rätt på dem. När vi tala om svensk frihet och sjelfständighet, svarar man oss med knektekontrakten! Men hvad betyda då dessa kontrakt? Befria de en meniska från att vara svensk undersåte? Beröfva de honom all fosterlandskänsla? Det ordet, som kommer hvarje annat hjerta att klappa varnare, ordet *fädernesland*, har det ingen betydelse för den, som har ett knektekontrakt? När fienden kommer in i landet, skall rotebonden då stå och hålla sitt knektekontrakt i handen och säga: rör mig icke! Nej, mine Herrar, så är det icke. Jag har bättre tanke om våra rust- och rotehållare, och blott de icke blifva vilseledda, skola de vara lika goda fosterlandsvänner som någon af oss. Och när här icke är fråga om något annat än att bereda regeringen tillfälle att tillämpa den lag, som finnes, eller att bestämma öfver något, som icke kommer före att tillämpas annat än under krig, kan jag icke tro, att någon finnes i denna Kammare, som icke skall antaga detta förslag, som erbjuder oss så stora fördelar utan att påläggga oss några bördor.

En mängd ledamöter yttrade härtill bifall.

Herr Lagerstråle: För den, som inom Utskottet tillstyrkt hela den lag, hvarom nu är fråga, erfordras icke att han, för uttalande af sin mening i afseende å den föredragna punkten, särskildt yttrar sig; men jag har anhållit om ordet för att något beröra den anmärkning, som blifvit gjord i afseende på Lag-Utskottets förfarande att ändra några paragrafer i Kongl. Maj:ts förslag, och det yttrande, som jemväl blifvit faldt, att Utskottets förslag om den årliga öfningstiden innebure en i sak olika bestämmelse mot hvad Kongl. Maj:ts proposition

innehåller. För att kunna något fritaga Utskottet från denna förebräelse, måste jag beröra innehållet af en paragraf, hvilken visserligen icke nu är föredragen, men som, det Kammaren lätt fattar, anmärkningen hänvisar till, nemligen den 24 §. Det visar sig då, att denna paragraf, sådan den varit affattad i det Kongl. förslaget, blifvit missförstådd så väl af en talare i denna Kammare som af andra. Denna paragraf, som afser att bestämma tjenstgöringstiden för de värnpliktige, innehåller, att den värnpliktige skall tjenstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd. Då inom Lag-Utskottet lagen förekom till behandling, och en föregående allmän diskussion inleddes om densamma, yppade sig snart att från ledamöterna i Andra Kammaren, hvilka sedermera afgafvo reservation deremot, framställdes åsikter, som visade, att paragrafen uppfattades i en helt annan rigtning än som regeringens mening varit att den skulle förstås. Man jemförde paragrafen med det yttrande, som Hans Excellens Herr Statsministern fälde i Andra Kammaren vid remissen, och trodde sig derigenom kunna finna, att uttrycket »den tid, som är bestämd», skulle kunna afse icke blott den årliga öfningstid, som nu användes, utan äfven den öfning, som enligt nuvarande beväringsslag skulle kunna åläggas de två första åldersklasserna för det fall, att Konungen enligt 14 § i 1860 års beväringsslag pröfvar skäligt att dem sammandraga. För dem, som önskade förslaget framgång, var det ju då nödvändigt att söka undanrödja en misstyding i en sådan rigtning, och således måste i paragrafen införas en uttrycklig bestämmelse om hvad dermed menades. Dertill kom att om man ville söka få klart för sig, hvad som nu vore beständt, så innefattades bestämmelsen derom icke i någon lag, utan i en skrifvelse från 1858 års Riksdag, der tiden för öfningarna var utsatt. Utskottet ansåg derföre att det skulle vara lämpligast att i 24 § införa uttryckligen det antal dagar, som för öfningarna vore fastställt och der sammanföra hvad som i den särskilda Kongl. propositionen om sjöbeväringen var föreslaget eller 30 dagars öfningstid helt och hållet under det första året. En följd af detta blef, att lagen förlorade något af den allmänlighet, den förut hade, då den var uppställd så, att förändringar i öfningstiden skulle tillkomma genom särskild lag. Men jag vågar påstå, att denna förändring var i och för sig en nödvändighet för att icke den ursprungliga lydelsen skulle kunna misstydas i en rigtning, som för lagens antaglighet varit vådlig. Enahanda var äfven förhållandet med två andra bestämmelser i Kongl. Maj:ts förslag, nemligen den ena att beväringen skulle få användas för ordningens vidmakthållande och den andra att den skulle vara underkastad krigslagarne äfven för försummad inställelse till öfningsmöte. Begge dessa stadganden blefvo af ledamöterna från Andra Kammaren på det ifrigaste bestridda under erinran att 1878 års förslag till beväringsslag icke innehåller någon bestämmelse att Konungen får uppbåda beväringen för den inre ordningens upprätthållande, liksom enligt nuvarande beväringsslag beväringen icke är underkastad krigslagarne, då den uteblir från kallelsen till öfningsmöte. Vid sådant förhållande var det ju ock för dem, som önskade lagens antagande, nödigt att söka undanrödja de stötstenar, som förefunnos, och som utan någon större uppoffring kunde undanrödjas.

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*

(Forts.)

Lagförslag om allmänna värnplikten.
(Forts.)

Utskottet har derföre gjort så beskaffade ändringar, som nu äro vidrörda, dem likväl Chefen för Landtförsvarsdepartementet accepterat. Jag har velat framhålla dessa omständigheter såsom förklaring hvarföre de klandrade ändringarne skett, nemligen att de blifvit vidtagna för att möjliggöra framgång åt förslaget icke blott i denna Kammare, utan ock i den Andra. Inom Lag-Utskottet funnos, såsom förut nämnts, väl icke några militära krafter för den granskning, som förelåg, men sjelfva förslaget har blifvit vid föregående riksdagar så pröfvadt och genomgånet, att det torde kunna anses vara på förhand från alla militära synpunkter begrundadt. Här har under loppet af förevarande diskussion blifvit framställda åtskilliga anmärkningar, som likaledes af andra talare blifvit besvarade, men jag kan likväl icke underlåta att af dessa särskildt framhålla en. Man har nemligen befarat, att denna lag skulle snart medföra tvänget af ökad öfning; men sådant kan icke ske utan samstämmiga beslut af Riksdagens båda Kamrar och således ligger ju i representationens eget omdöme, hvarje gång denna institution skall utvecklas i en eller annan riktning. Denna lag kan emellertid träda i full verksamhet och så småningom öka beväringstyrkan och i den inrymma alla dem, som före beväringens utgång lemna härens eller flottans stam, innan större och mera omfattande organisationer för försvaret komma i fråga.

Men skulle denna lag icke blifva antagen nu, så måste ju *samtidigt* med en förändrad arméorganisation oivkorligen genomföras jemväl skärpta förpligtelser för landets befolkning att längre än hitintills deltaga i försvaret och öfva sig i vapnens bruk.

Slutligen ber jag endast med afseende på en anmärkning angående lagens oförenlighet med knektekontrakten få säga, att vi för bedömande af denna fråga icke behöfva sträcka våra forskningar så långt tillbaka som till föregående århundraden vare sig inom eget land eller främmande. Vi hafva 1812 års beväringslag till utgångspunkt och dessutom den grundlag, hvarefter vi tillämpa Riksdagens rättigheter; och i Regeringsformens § 73 finnes nedlagd den makt, som i detta fall tillkommer Riksdagen.

Jag anhåller fortfarande om bifall till punkten.

Herr vice Talmannen: Jag hade icke ämnat besvara Kammarren med något yttrande i denna fråga, då jag icke i sak har något att tillägga till hvad redan förut har blifvit yttradt, om jag icke der till blifvit uppkallad af en talare på kristianstadsbänken, som på förmiddagen i dag hade ordet. Denne talare ansåg, att ett yttrande, som nyss förut blifvit afgifvet från statsrådsbänken, innebar att regeringen framlagt värnpliktslagen, på det att försvarsfrågan sedan skulle kunna hvila, eller, såsom talaren uttryckte sig, »för att man sedan måtte få vara i fred för försvarsfrågan». Han ansåg vidare, att endast de, som ville, att denna fråga skulle stanna i den »återvändsgränd» den kommit, borde rösta för förslaget. Jag skall icke tillåta mig att utveckla ett yttrande, som blifvit fäldt från statsrådsbänken, men *det* må tillåtas mig att säga, att, enligt min tanke, innebär talarens från kristianstadsbänken yttrande en särdeles djerf missuppfattning af detta yttrande, liksom det utan tvifvel äfven inne-

bär en misstyndning af mitt och de med mig liktänkandes motiv för att rösta för bifall till lagen. — Mine herrar! Försvarsfrågan har, derom har redan blifvit erinradt, i 15 år stått på dagordningen. Den sista ståndsriksdagen lemnade denna fråga i arf till den nya representationen. Dess historia har sedan varit en rad af förslag och af afslag. Men mellan dessa afslag finnes ett positivt beslut, som vittnar om storsinnet och fosterlandskärlek; detta beslut var, då Riksdagen på grund af enskild motion biföll, att lega och friköpning skulle uppläsa, och således ålade hvarje svensk man att personligen deltaga i sitt fosterlands försvar. Ett beslut i samma riktning skulle ett bifall till den nu föreliggande värnpligtslagen vara; om sådana känslor skulle ett dylikt beslut vittna. För min del är jag öfvertygad, att ett sådant beslut skulle gagna både landet och Riksdagen, och anhåller jag därför om bifall till den nu föredragna paragrafen.

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)*

Grefve Mörner, Oscar: Man nå väl i sanning undra, om icke ett namn ibland kan genom de tankeförbindelser det väcker utöfva ett större inflytande än skäligt är. Det förslag, som nu föreligger, har blifvit kalladt »lag om allmänna värnpligten». Om det i stället hade framkommit under den enkla benämningen *beväring*, så undrar jag, på hvad sätt det då hade blifvit mottaget. Om man granskar noga detta förslag, så hvad är det? Jo — det har blifvit sagdt många gånger, men jag måste upprepa det — rakt ingenting annat än vår *beväring*, något ökad och utvidgad. Men har hvad som menas med »värnpligt» här blifvit stadgad? Visserligen icke. Emellertid är det onekligt, att det har gått som en löpeld genom landet ett oroväckande tal om de följder, som denna lag skulle medföra. Derjemte hafva en mängd personer utan kännedom om förhållandena, utan begrepp om lagens innehåll och kanske ofta utan vilja att förstå den, skrämt upp sinnena och skapat den tron, att, om denna lag går igenom, skall den medföra stor skada och förderf. Nu är frågan: skall man låta detta tal inverka på sig, så att man skulle vika för något slags allmän opinion och icke bifalla hvad man sjelf i sitt hjerta tror vara rätt, men kanske icke vågar påstå, emedan man fruktar för opinionen? Jag för min del anser, att ett sådant förfarande ingalunda bör ega rum. Ty denna agitation är icke något fast berg, utan en svallvåg, som, så snart sanningen blifvit känd och kunskap spridd om hvad denna lag i sjelfva verket innehåller, skall lägga sig, hvarefter sinnena lätt skola lugna sig, och man i stället med tacksamhet tänka på, att något blifvit gjordt att värja ett land, som väl behöfver åtminstone den förbättring i försvaret, som genom denna lag kunde åstadkommas. Att nu ingå i detalj torde vara onödigt, då så mycket redan är sagdt. Att jag begärde ordet, torde förlatas mig, då jag redan inom Lag-Utskottet haft skyldigheten att deltaga i behandlingen af denna lag och i ett par mindre väsentliga punkter verkligen har bifogat ett slags reservation. Men den som granskar dessa reservationer torde finna, att de ingalunda åsyfta lagens afsläende, utan kanske snarare, åtminstone i ena fallet, ett missnöje öfver att ett efter mitt begrepp om militärisk ordning och skick helsosamt stadgande i det Kongl. förslaget blifvit origtigt tillbakavisadt. Jag har äfven fått

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

höra, att man om min ringa personlighet utspriddt, att jag skulle inom Utskottet hafva varit mot lagen, och i hemlighet skulle rösta deremot. Jag vet icke, hvad som kan berättiga någon till en sådan föreställning om mig, och jag tillbakavisar den offentligen med den förklaring, att min röst kommer att blifva för bifall till denna lag.

Herr Carlsson: Ett förhållande har mer än andra under denna långa diskussion fäst uppmärksamhet vid sig. Det är detta, att en lag, som mer än en gång vunnit Kamrarnes bifall i sina hufvudsakliga bestämmelser, nu väcker så stora farhågor och så många invändningar. När man hör alla de förebräelser, som framstälts mot denna lag, vore man frestad att tro, att den vore något oerhördt, hvarom man förr icke haft någon föreställning. I stället finner man, när man närmare ser på lagen, att det är en gammal bekant; man känner igen den sedan åren 1878, 1877 och 1875, ja, med icke betydliga förändringar sedan 1871.

De farhågor, som nu yttrats, dem hörde man icke då; allt blef snarare med lätthet antaget af denna Kammar.

Icke hörde man 1877, då nästan samma lag var framlagd utan att någon tillökning i befälet tillika föreslogs, att det skulle vara omöjligt att ordna, att föra befäl öfver dessa, såsom man säger, ofantliga massor. Icke hörde man 1875, att det skulle vara något ondt deri, att Konungen egde att uppbåda beväringen för att bevara landets neutralitet. Det synes nästan behöfligt att påminna derom, att denna bestämmelse tillades inom Riksdagen sjelf.

Men man kan väl finna, hvori grunden ligger dertill, att så många svårigheter nu uppresas sig. Den ligger deri, att förslaget kommer *ensamt*, icke ledsagadt af de öfriga bestämmelser, som förut åtföljt detsamma, och icke heller försedt med åtföljande förslag om den verkliga tjenstgöring, om den öfning, som för åstadkommande af ett bättre försvar skulle åläggas hvarje beväring.

Just derföre är det, enligt mitt förmenande, som det har varit så lätt att, efter hvad man nu hört, utmåla förslaget såsom en fara för svenska folket. Derföre att det egentligen blott innehåller så att säga en ram med ett tomt rum för alla de närmare bestämmelser, som derinom skulle rymmas, var det så lätt att fylla detta tomrum med en mängd mörka föreställningar, hvilka i verkligheten icke hafva någon motsvarighet. Deraf kommer också, att man kunnat än påstå, att detta är en liten fråga, än att det är en stor fråga, att man kunnat förespegla, än att den för oss fram, än att den för oss tillbaka.

Är denna fråga då liten, eller är den stor? För den tillbaka eller för den framåt? Man kan väl kalla den liten, om man endast ser derpå, att den icke med en enda dag ökar tjenstepligten för dem, som äro uppkallade till landets värn. Men den är stor derföre, att den innehåller hela stommen till den försvarsorganisation, som skall trygga Sveriges sjelfständighet. *Tillbaka* skulle den kunna sägas föra, om den lade ett hinder i vägen för det fullständiga ordnandet af detta framtida försvar och för afgörandet af de frågor, som i följd af sakens ställning dermed ega sammanhang. Det synes mig, att man i det afseendet skulle böra tillägga något vitsord åt den regering, som

framlagt förslaget. Vi hafva alla hört konseljens främste man förklara, att detta förslag framlades derföre att *under tiden*, medan det sattes i verket, kunde man förbereda de frågor, som höra till den ifrågasatta stora organisationen, och hvilka nu äro under arbete.

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

För min del är jag djupt öfvertygad, att förevarande lag är af den beskaffenhet, att den drager efter sig, med nödvändighet drager efter sig en fullständig organisation. Det är också derföre som, ehuru jag för min del fortfarande med liflig öfvertygelse omfattar de grundsatser, som äro uttryckta i 1873 års underdåniga skrifvelse, jag likväl kan utan tvekan tillstyrka denna lag, emedan jag är viss derom, att såsom en konsekvens deraf kommer otvifvelaktigt att följa den organisation, som så väl i afseende på försvaret som med afseende på grundskatten är ämnad att bereda en bättre framtid.

Om man nu frågar: finnes det verkligen något förhållande, som kan förklara, att denna nu föreliggande lag kommer före de öfriga delarne af den stora försvarsfrågan, så måste man ovilkorligen erinra sig, hvad de sakkunnige hafva anfört, nemligen att utförandet af hvad som här är föreslaget fordrar en tid af *fjorton år*. Just den långa tid, som fordras för att utveckla en försvarsorganisation af denna beskaffenhet, har till följd, att den, om möjligt, bör afgöras förr än det öfriga.

Att för öfrigt vidare ingå i detalj synes mig diskussionens nuvarande ställning förbjuda; de särskilda delarne hafva redan blifvit fullständigt behandlade. För min del önskar jag endast att i lifligt minne återkalla, hvad denna Kammare förut i denna fäderneslandets stora fråga har beslutit, och uppmana dertill, att Kammarerna måtte, för sin egen skull och för landets, äfven nu antaga denna lag — för sin egen skull, derföre att det med skäl skulle förvåna, om Kammarerna blifvit så olik sig sjelf, att den hade förändrat tankar om så nödvändiga bestämmelser; för landets, derföre att man genom antagandet bereder en bana, på hvilken man ovilkorligen måste fortskrida för att bereda ett betryggande försvar, och jag skulle väl kunna tillägga, äfven för utlandets skull, emedan — man må säga hvad man vill — det icke kan annat än i främlingens ögon nedsätta oss, om representationen skulle förkasta ett förslag, som icke är afsedt till annat än att lägga första grundstenen till ett mer tryggande försvar.

Jag tillstyrker bifall till den första paragrafen och till lagen i dess helhet.

Herr Mannerskantz: Fyra tiotal år hafva förflutit, sedan jag första gången deltog i en allvarlig och grundlig diskussion angående vårt försvars förstärkande, sådan som den, som nu pågår. Mångfaldiga gånger efteråt har frågan varit på allvar å bane inom representationen, men allt hitintills, utan att något verkligt resultat för våra försvarskrafters utveckling vunnits, med undantag af ett tillfälle, nemligen då för omkring 20 år sedan den för de värnpligtige förut bestämda öfningstiden mer än fördubblades. Detta är också allt, som man vunnit under hela denna långa tid, som vi kämpat för att få ett starkare försvar, hvilket från första stunden erkändes böra och icke kunna ske på något annat verksamt sätt än derigenom, att landets

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

hela vapenföra ungdom så mangrant som möjligt öfvades i vapnens bruk, så att de med något slags hopp om framgång kunde, när det behöfdes, gå ut att möta ett fiendtligt anfall. Sedan det nya statskicket infördes, hafva vi ändå oftare, nästan årligen behandlat denna fråga, som alla erkänt vara den framför alla andra för vårt fosterland vigtiga, som vi haft att behandla och afgöra, men man har dock icke kommit ett enda steg längre framåt med dess lösning. Man har slagit sig för sitt bröst och sagt, att man insåg den tvingande nödvändigheten af och att man ville göra något i detta hänseende, men för min del kan jag dock knappast tro huru detta kan hafva varit fullt allvarligt menadt; ty då landets främste män icke på hela denna långa tid kunnat ena sig om något beslut, som fört frågan i någon den minsta mån framåt, kan detta icke i min tanke anses vittna om någon så stark ifver för saken, som den dock enligt allas erkännande hade förtjenat. Och beklagligen komma vi efter all sannolikhet icke heller denna gång ett enda steg längre framåt än förut, ty äfven om det föreliggande förslaget skulle vinna bifall inom denna Kammare, så hvad betyder det, då man kan taga för alldeles gifvet, att det får en annan utgång i den Andra! Vid Riksdagen 1867, då vi, sedan vi kommit på två rum, började att med mer allvar än förut behandla försvarsfrågan, framlades ett ganska allvarligt och omfattande förslag till förändrad försvarsorganisation och på samma sätt vid de närmaste riksdagarne derefter, men genast från första stunden möttes de då gjorda försöken till försvarets stärkande, genom en mera utvidgad tillämpning af den allmänna värnpligten och ett förslag till lag derom af ett starkt motstånd från majoriteten inom Andra Kammaren af samma skäl, som de sedan alltjemt vidhållit, nemligen af det, som svenska allmogen från äldre tider har haft kvar i sina tankar och sitt sinne, nemligen att den framför andra samhällsklasser vore betungad med bördor för försvarets upprätthållande och att den derföre ej ansåg sig skyldig att underkasta sig en på utsträckt värnpligt grundad arméorganisation, såvida den icke på samma gång erkändes berättigad att befrias från de ojemnt tryckande knektekontrakten. Visserligen kan man säga, att man icke bör hålla på egna fördelar, då frågan gäller det allmänna bästa, men den, som tror sig stå på sin rätts grund och är öfvertygad att han lider af forna tiders oförrätt samt antager, att han under förändrade förhållanden är kommen i sådant läge, att han både eger rätt och eger makt att kunna fordra eftergift af en pålaga, som förut tyngt på hans klass särskildt, kan icke sägas göra ett orätmätigt påstående för det han, efter sin uppfattning, söker göra sin rätt gällande. Jag för min del har icke från början haft denna uppfattning och har icke heller af allt hvad som blifvit sagt för och emot lyckats blifva öfverbevisad att detta påstående är fullt rättmätigt, åtminstone så länge som fråga icke är om en ända nere i roten skeende reform af vår härorganisation. Men jag kan icke neka, att när denna sats nu har drifvits så länge och så ihärdigt, att en utsträckning af värnpligten skall berättiga till befrielse från knektekontrakten och försvarsbördans läggande på alla svenska medborgare lika, jag anser så kraftiga skäl vara gifna derför, att man för att någonsin komma till en lösning numera bör lyssna till ett sådant påstå-

ende, så mycket mer som icke allenast Andra Kammaren påstått, utan äfven denna Kammare år 1873 medgifvit, att när försvaret blefve ordnad på ett fullt tillfredsställande sätt, på den allmänna värnpligtens grund, man med detsamma borde efterskänka eller låta afskrifva den gamla försvarsorganisationens särskildt på en del jordegare lagda tunga börd. När denna uppfattning fått en sådan helgd, som den genom att erkännas af representationens båda hälfter måste vinna och den äfven af landets regering blifvit, kan jag icke finna huru man hädanefter kan annat än finna sig skyldig att vid ett tillfälle sådant som det för handen varande taga denna fordran om eftergifter och successivt införande af likställighet i betraktande. Jag arbetade för min del strängt och ifrigt emot det beslut, som på detta rum fattades 1873; men detta var hufvudsakligen därför, att man ville afskaffa den indelta hären, såsom oduglig att vidare användas för försvaret, innan man fått visshet att erhålla något annat bättre och kraftigare i stället. Men beslutet blef dock, fast med knapp majoritet, här fattadt och det löfte eller aftal, som det innefattade, hänger ouppfyldt qvar ännu, och jag kan icke se, huru man skall komma ifrån att verkställa eller uppfylla det för eller senare, så länge något verkligen allvarsamt och fullständigt försök dertill ej kan visas hafva blifvit gjordt. Men något sådant försök i det nämnda afseendet har ej blifvit gjordt, ty det förslag, som framlades 1875, var visserligen byggdt på allmän värnpligt, men var icke beledsagadt af tillräcklig utredning om, hvilka kostnader det skulle medföra, ej heller af något öfvergångsförslag och kunde därför icke anses vara af beskaffenhet att böra antagas, utan blott såsom en förkänning om hvad som kunde vara möjligt att utföra. 1877 års förslag deremot omfattade allenast en del af det, som 1873 var i fråga, och det förslag, som 1878 framlades, var visserligen, såvidt försvarets organiserande beträffar, starkt, fullständigt och godt, men blef af många skäl, som det blefve för vidlyftigt att här anföra, förkastadt. Jag vill icke taga åt mig Hans Excellens Utrikesministerns yttrande till en annan talare, att denne skulle vara mer angelägen att försvara rust- och rotehållarnes intressen än att försvara sitt land, utan det är just därför att jag är angelägen om, att vi skola få ett kraftigt försvar genom ett samstämmigt beslut af representationens båda hälfter, som jag önskar att man skall göra hvad som är nödvändigt för att komma till ett sådant samstämmigt beslut, att den allt för länge fruktlöst behandlade frågan om försvarets förstärkande derigenom kan få sin lyckliga lösning. Jag kan ej förstå, hvartill det skall tjena, att söka framkalla ett bifall i den ena kammaren utan att tänka på huru man skall vinna bifall äfven af den andra, ty man kommer ju på sådant sätt aldrig till något resultat, utan skjuter ifrån riksdag till riksdag oupphörligt upp hvad man borde anse synnerligen angeläget att snart få afgjordt. Jag håller före, att om regeringen och Första Kammaren städse verkligen fasthållit vid det träffade aftalet, att vi borde bilda en på utvidgad allmän värnpligt grundad ny härordning och att såsom vilkor därför med detsamma indelningsverket och grundskatterna borde afskrifvas, skulle man kunnat vara viss om, att man äfven på andra sidan skulle fortsatt att förena sig derom och vi således för eller senare skulle lyckats få en efter våra krafter och tillgångar läm-

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*

(Forts.)

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

pad, hufvudsakligen på allmänna värnpligten grundad härordning. Utom tillfredsställelsen att sålunda snart kunna komma till något fullgodt resultat i afseende å försvarets ordnande, vet jag, så snart blott och så vidt ett verkligt betryggande försvar kan erhållas, ingenting som jag hellre skulle se, än att frågan löstes just på detta sätt, fastän jag är nog lycklig att för den jord, jag eger, icke vara i så hög grad som många andra betungad af grundskatter och indelningsverk och att derföre sjelf i ekonomiskt afseende snarare skörda förlust än vinst på den tillernade skattereformen. Det finnes nemligen i min tanke, med afseende på den lyckliga utvecklingen af vårt nya samhällsskick, icke något som vore nyttigare, riktigare och bättre än genomförandet af en sådan skattereform, att det blefve jemlikhet och endragt mellan alla medborgare i fråga om alla åtgärder för landets försvar, och endast utsigten att en gång vinna detta mål kan, enligt min öfvertygelse, åstadkomma väl behöflig samstämmighet i bemödandena för den stora frågans lösning; men jag är också viss om, att under sådana förhållanden de, som vid detta tillfälle så starkt motsätta sig hvad som nu föreslås, skola blifva lika villiga som andra svenska medborgare att villigt och af alla krafter arbeta för stärkandet af vårt försvar. Måhända skulle man ock ännu i denna sista stund kunna vinna bifall till detta nu föreliggande förslag till allmän värnpligtslag, om i sammanhang dermed de, som leda landets och folkets öden, gäfve i någon form ett bestämt löfte, att den af mig antydda förut öfverenskomna vägen verkligen komme att efter värnpligtslagens antagande fortsättas och följas. Jag anser det äfven af vigt för försvaret att någonting hade blifvit eller blefve uttryckt om, i hvilken riktning man skall gå vid tillämpningen af denna värnpligtslag, och om huru landets ungdom skall göras skicklig att kunna användas till landets försvar, och att man kunde få någon visshet om, att det talrika antal af landets ynglingar och män, som man vill bereda sig rätt att föra emot fienden, ej må utan förvärfvad förmåga att deltaga i striden blifva alltför mycket blottställda deri. Om detta framdeles skall blifva föremål för strider, kanske lika långa som dem man hittills haft att utkämpa, då har denna lags antagande knappast fört frågan något framåt, åtminstone så litet, att det vore i hög grad påkostande för en hvar, som intresserar sig för frågans framgång, att hon stannat på denna punkt. Jag upprepar och lägger dem på hjertat, som hysa verkligt intresse för saken, att hvad man bör söka åstadkomma, det är enighet mellan Riksdagens båda Kamrar, ty endast derigenom kan målet vinnas. Då det nuvarande statsskicket infördes, med hvilken enighet och samhällighet arbetades icke derför och huru lycklig var man icke att ega en ledare, kring hvilken man med förtroende kunde samla sig! Det är denne mans högsta förtjenst och den högsta en man kan inlägga inom det samhälle han tillhör, att hafva vetat att med förtroende samla omkring sig alla landets medborgare utan afseende på stånd och vilkor och derigenom kunnat frambringa ett så storartadt verk som representationsreformens genomförande på lugn och fredlig väg. Jag är också fullkomligt öfvertygad, att om denne man visat sig vara lika varmt och lifligt intresserad om sättet för denna frågas lösning, som för den förras, han skulle hafva fört äfven den framåt oakadt allt

motstånd och alla hinder, och det kan hända och jag hoppas det, att han ännu i denna stund skulle kunna genom en klar och bestämd förklaring i det af mig förut antydda syftet lyckas utverka bifall till uttagandet af det här föreslagna första oundvikliga steget i riktningen mot det stora målet. Derigenom skulle måhända kunna undanrödjas den brist på förtroende emellan statsmakterna och representationens begge delar rörande sättet och vilkoren för hela försvarsorganisationen och dermed sammanbundna reformers utförande, som efter min öfvertygelse är det väsentliga hindret för denna del af den omfattande stora frågans framgång.

Hvad mig sjelf beträffar känna Herrarne mitt blifvande votum; jag har många gånger tillkännagifvit det. Jag anser stärkandet af vårt försvar så angeläget och så af absolut behof påkalladt, att jag icke tvekar att alltid tillstyrka hvarje, äfven den minsta åtgärd, som kan bringa den frågan framåt emot sitt mål, och jag kan, fastän jag måste anse anmärkningsvärdt att den blifvit framlagd vid en så ogynsam tidpunkt och på så ensidigt sätt som skett, icke taga på mitt ansvar, att vid detta tillfälle vägra mitt bifall till denna lag, hvilken måste erkännas i och för sig vara det bästa man kan få för det ändamål, som dermed afses att fylla, och som blott väntar att få sitt komplement derigenom att en tillräckligt förlängd öfningstid för de värnpliktige, hvilket är hufvudsaken, en gång framdeles blifver beslutet, för att visa sig utgöra den enda fasta hufvudgrund, hvarpå en betryggande försvarsorganisation kan uppföras. Just för att icke något hinder måtte blifva lagdt för fattande af beslut om en sådan utveckling af öfningstiden, kan jag för min del icke bifalla den 24 § i den form Utskottet gifvit densamma, utan skall, då vi komma dit, påyrka dess antagande sådan den blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen. För närvarande vill jag inskränka mig till att säga, att det enligt min åsigt vore skäl, att, då vi bifalla detta förslag, vi gjorde det under den uttryckligt tillagda försäkran, att fastän vi nu gifva ett sådant partielt bifall till en del af hvad vi år 1873 sammanbundo, vi dock hålla fast vid bemödandet att lösa den stora frågan i den riktning, som då beslutades. Om Första Kammaren ville uttala en sådan förklaring, är jag öfvertygad att, äfven om dermed icke vinnes Andra Kammarens bifall till förslaget, skulle dock förtroendet inom representationen derigenom återställas, och om äfven regeringen ville i någon form tillkännagifva sin afsigt att allvarligen fortgå i den en gång bestämda riktningen, skulle derigenom måhända åstadkommas ett sådant förtroende äfven inom den andra delen af representationen, att den kunde finnas benägen att, fastän den icke fått allt på en gång, taga detta steg, som i hvarje fall måste vara det första vid ordnandet af vårt försvar och som jag tror att dess eget rätt förstådda intresse borde föranleda den att nu göra — med så mycket säkrare utsigt och förhoppning att sedan fortgå i samma förut aftalade riktning, som den icke vill öfverge.

Jag har nu och mångfaldiga gånger tillförene uttryckt min åsigt vara, att jag anser ingenting vara af större vikt för vårt land än att vi göra åtminstone något för ett verksamt stärkande af vårt försvar. Vi äro i den lyckliga ställning, att vi härfor behöfva göra mindre än kanske något annat folk, emedan vi hafva ett så väl skyddadt läge

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)*

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

och ett så beskaffadt land, att det efter min öfvertygelse fordras en mindre ansträngning af oss än af andra för väl trygga vårt oberoende; men just häri tyckes faran för oss ligga; just därför att man känner sig så trygg, att derföre att ingen fara synes, icke heller någon kan komma, inbillar man sig kunna dröja att göra någonting eller stanna vid åtgärder, som i verkligheten icke äro egnade att gifva försvaret någon ökad styrka; och dock kan det hända, att det under de oroliga tider, hvori vår verldsdel uppenbarligen befinner sig, det kommer en stormflägt från främmande land och skakar oss i vårt lugn så våldsamt, att vi för sent finna oss sakna någon kraft att kunna göra ett verksamt motstånd.

Det är i min tanke så mycket viktigare att man nu gifver något uttryck derät, att en blifvande ny försvarsorganisation skall grunda sig på allmänna värnpligten, som i dag stämmor höjt sig med förklaring att detta alldeles icke vore passande för vårt lands förhållanden, utan att vi borde hålla oss på den gamla grunden — en villrådighet om hvad vi hafva att göra, som måste anses i hög grad förderflig för vårt framtida arbete.

Åtskilliga talare hafva invaggat sig i den föreställningen, att någon fara ej är å färde, att vi derför kunde dröja så länge som helst och att det nog går bra ändå; »vi hafva under 50 års tid lefvat i säkerhet och behöfva ej nu göra något». Det är denna säkerhet och detta vankelmod, som är det mest förderfliga af allt!

Det är nu, såsom jag nämnde i början af mitt anförande, många år sedan jag talade första gången inom svenska representationen för vårt lands försvar; det kan knappt vara någon gång till, som jag blir i tillfälle dertill; mina år och dröjsmålet, innan frågan, om den nu faller, ånyo kan komma under behandling, förbjuda det. Och af alla de motgångar, som under årens lopp drabbat mig, vare sig på det politiska eller på andra områden, skall ingen kännas tyngre att bära än den, att se alla bemödanden under en lång parlamentarisk bana för lösningen af en fråga, hvaraf vårt lands framtida trygghet beror, hafva helt och hållet strandat.

Jag anhåller om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Lindström: Det är endast med den största motvilja, som jag ännu en gång begärt ordet i denna fråga, i hvilken man icke längre kan öfvertyga den ene den andre; men de ord, som här i dag blifvit fälda, hafva varit af så anmärkningsvärd beskaffenhet, att det väl må ursäktas, om man för ett ögonblick och inom den marginal Kammarrens tålamoed anvisar, upptager dem till besvarande. Jag skall dock förbigå den allra största delen af de många anmärkningar, jag antecknat på min lista, för att endast hålla mig till tvenne, af hvilka den ena är af saklig beskaffenhet och den andra af rent personlig. Med den förra menar jag egentligen det yttrande, som en talare på elfsborgsbänken hade, då han ville göra för mig och andra klart, att när här var fråga om antagande af en värnpligtsslag, så hade antagandet af en sådan lag intet att göra med antagandet af en ny härordning. Jag vågar emellertid hysa en alldeles motsatt åsigt och stödjer denna på de ord, som Chefen för Landtförsvarsdepartementet i dag

fält, och som tydligen ådagalägga, att, sådant förslaget nu af Lag-Utskottet formulerats, är det af den beskaffenhet, att en ny härordning, sådan man önskar att denna bör gestalta sig, icke kan på den nu föreslagna grunden konstrueras. Det finnes väl icke heller någon skicklig byggmästare, som först lägger grunden till en byggnad för att, sedan detta skett, uppgöra plan för byggnadens inredning. Då går det vanligen så, som det gick med en byggmästare, om hvilken jag har mig bekant, att sedan han uppfört ett hus och ställningarne skulle borttagas, det befans att sjelfva trappan inomhus blifvit bortglömd.

Lagförslag
om allmänna
värnplikten.
(Forts.)

Min andra anmärkning, som är af mera personlig beskaffenhet, afser ett yttrande, som blifvit fäldt utaf en af Kammarens ledamöter på skånebanken. Jag förmodar, att det varit med rätt stor saknad Kammaren sett att denne mycket värderade ledamot under en längre tid varit borta från Riksdagen för att, såsom han yttrade, efterhöra opinionen inom landet för förslaget till värnpliktslag. Denna opinion skulle, enligt hans äsigt och enligt hvad han under denna sin eriksgata inhemtat, vara fördelaktig för förslaget. Jag har intet skäl att bestrida detta, lemnande uppgiften åt sitt värde; men då denne talare, tillika vädjande till denna Kammares fosterlandskänsla, velat likasom göra dem misstänkte för bristande sådan, som ej tänka lika med honom i fråga om försvarets ordnande, så får jag för min del och för alla deras, som stå på samma sida som jag, protestera mot detta yttrande.

Man har talat mycket derom, att vi under femton år sysselsatt oss med denna fråga och att tiden är inne att komma från ord till handling. Detta har blifvit sagt på förmiddagen och upprepadt på eftermiddagen, men är det väl någon inom hela Riksdagen, som icke önskar att komma till handling. Det får väl icke förbises, att om ock femton år gått för denna frågas behandling, tillhör den en af dessa, som icke kunna i en handvändning afgöras. Vissa lika viktiga frågor hafva tagit än längre tid. Jag vågar blott påminna om den fråga, som i December 1865 af Rikets Ständer afgjordes, en fråga, som mycket längre än denna stod på dagordningen och rönt ett mycket större motstånd. Den gick dock igenom, och hvarför? Jo, i spetsen för de folkvalda stånden stod en handlingskraftig regering, som ledde saken. Så skall det gå ännu i dag, om vår Konung med den ministèr, som står vid hans sida, och med den kraft och de medel, som stå denna regering till buds, gör allvar af saken.

Härmed skulle jag kunna sluta, men jag läser på förmiddagen hafva fält ett yttrande, som, då jag icke är van att bortjustera ur protokollet de yttranden jag fält, jag anhåller att få här införa Kammaren rätta. Jag skulle ha yttrat om detta förslag, att det skulle innehålla sken och bedrägeri. De ledamöter, som äro mot mig välvilligt stända, skola lätt inse, att detta var en missägning och att jag icke kunde så mena. Min mening var att säga *sjelfbedrägeri*. Men sedan jag gjort detta frivilliga erkännande, hemställer jag i ödmjukhet till Hans Excellens Herr Utrikesministern, huruvida icke han skulle vilja lika ridderligt taga tillbaka ett uttryck, som här af honom blifvit fäldt, då han, vändande sig personligen mot en af denna Kammares ledamöter, nära nog ville låta förstå, att den som hyser den äsigt att försvarsfrågan icke bör lösas utan att i sammanhang dermed åvägabringas en rättvis och

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.

(Forts.)

billig fördelning af de skattebördor, som deraf blifva en följd, skulle hardt när vara en förräddare mot landets sjelfständighet och frihet. Jag ber honom så mycket mer vara god och justera detta uttryck, som om dömet drabbar lika tungt Kammarens vördade ålderspresident, som nyss slutat sitt tal och till hvilken jag ber att särskildt få frambära min enskilda tacksamhet för det manliga och oförskräckta sätt, hvarpå han fört den saks talan, för hvilken jag kunnat vara endast en svag tolk.

Herr Abelin: Sedan lång tid tillbaka hafva statsmakterna varit ense derom, att våra försvarskrafter äro otillräckliga, och redan länge har man enat sig om att den nödvändiga tillökningen af försvarskraft endast kan tillgodoses genom utsträckning af allmänna värnpligten. Vidare har man länge nog ansett, att denna värnpligt borde åligga hvarje svensk man från det 21:sta till det 40:de året, och sedan några år tillbaka har man i allt väsentligt enat sig om de bestämmelser, som nu innefattas i Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Under sådana förhållanden och då det förevarande förslaget icke kräfvat någon nämnvärd uppoffring och ej heller gifver skälig anledning till upprifvande af de strider, som med föregående förslag varit förenade, har man med skäl kunnat hängifva sig åt den föreställning, att det föreliggande förslaget skulle vinna Riksdagens bifall. Och då nu detta förslag är egadt att undanröjda en del förhatliga och på allmänandans menligt inverkan missbruk, då det afser ett viktigt steg framåt i vårt försvar och då värnpligtslagen icke lägger hinder i vägen för utförande af en organisation på ena eller andra grunden, så tala ock viktiga skäl för förslaget antagande. Hvad som kan sägas för och emot är emellertid redan sagdt. Jag vill därför icke förlänga diskussionen, och de detalj-anmärkningar, jag har att göra mot Utskottets förslag, blir jag i tillfälle att framställa vid de paragrafer anmärkningarne afse. Nu vill jag blott med anledning af ett yttrande från jönköpingsbänken, gående derpå ut, att Chefen för Landtförsvarsdepartementet år 1868 var den förste, som dref läran att knektekontrakten och värnpligten kunde rättsligt bestå vid sidan af hvarandra, erinna talaren om, att han icke måtte hafva följt med förmiddagens diskussion, ty då hade han af Herr Statsministerns hänvisning till vissa grundlagsparagrafer, den 73:e och den 80:e fått sin mening vederlagd och hans påstående torde för sådant fall icke hafva kommit fram.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten och kommer att rösta för förslaget.

Herr Wallenius: Jag inser allt för väl, att det icke kan dröja många år med införande af allmänna värnpligten i vårt fosterland, ty för hvarje gång denna fråga förekommer inom svenska Riksdagen, återkommer den med fördubblad kraft för att slutligen blifva löst. Det är sålunda icke lönt att numera sätta sig emot att införa i vårt land den militarism, som finnes i Europas andra länder och för hvilken försynen i så många år skonat vårt kära fädernesland. Jag önskar endast, att när den dagen och den stunden kommer, då denna värnpligt blir en verklighet och införd i vårt land, icke den oro, de bekymmer

och de ofantliga svårigheter, med hvilka andra länder i det gamla Europa nu kämpa, måtte föras in på svensk botten, utan att de lemnas utom densamma. Jag önskar, att den gamla svenska friheten icke måtte förtrampas af militarismen, men på samma gång jag ser, att denna värnpligt är för oss en sak, som kommer att antagas förr eller senare. Önskar jag, att den tunga bördan att försvara sitt fosterland måtte jemnt och rättvist fördelas på alla landets inbyggare, så att icke allmogen, som i hundra år klagat öfver, att den blifvit pålagd tyngre bördor än andra samhällsklasser, må hafva fog att fortsätta denna sin klagan; ty endast då kan den ofantliga bördan blifva dräglig för allmogen att bära, när den vet att andra samhällsklasser bära den lika tung. Ja, mine Herrar, jag vågar fullt och fast påstå, att Sveriges allmoge icke mäktar bära den tunga försvarsbördan på dubbelt vis, nemligen värnpligten och kostnaden för vår indelta armé. I forna tider, då Sverige låg i strid med främmande land och var eu stormakt, som med sitt säte här uppe i högan nord befallde öfver andra länder bortom hafvet, var det klart, att försvaret skulle kännas tungt och att åtskilliga utskrifningar och kostnader skulle drabba landets inbyggare, men sedan vi blifvit inneslutna inom den Skandinaviska halfön, tror jag, att vi icke så lätt skola blifva anfallna eller hafva anledning att komma i ovänskap med främmande land, om blott vår regering är fredsälskande såsom hittills. Som sagdt, jag önskar, att den dag måtte komma, då värnpligtsfrågan löses på ett för landet gagneligt och lyckosamt sätt, och att slitningarne då icke måtte blifva för stora. Jag förutser likväl, att då den dagen kommer det icke skall blifva till allas belåtenhet, men så länge jag finner i denna lag anledning till att vår allmoge skall oskäligt tungt drabbas och så länge jag icke finner garantier för att icke så skall blifva, kan jag icke lemna min röst för förslaget, utan förenar mig med dem, som yrkat afslag derå.

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*
(Forts.)

Herr Rylander: Då Riksdagen redan för 7 år sedan uttryckte för regeringen den önskan att allmän värnpligt måtte införas, så har den blifvit smärtsamt berörd, då den fick se denna proposition. Jag har tänkt mig något sådant, och folket i landsorten har tänkt på saken och frågar sig, hvad meningen kan vara med detta. Är det meningen att undanskjuta Riksdagens skrivelser och ålägga dem, som förut bära bördor, en förnyad sådan? Jag nekar icke att det ser ut så, fastän jag icke tror det, och jag beklagar att Utrikesministerns yttrande i dag kan gifva anledning till att det synes så vara meningen. Han sade, att nio tiondelar af svenska folket icke har knektekontrakt och att det kanske icke kan vara så lätt för dessa att få sådana. Detta yttrande kan innebära att meningen kan vara sådan. Vidare frågade han, om icke de, som hafva knektekontrakt, äfven hafva ett fädernesland att försvara. Jag erkänner att de hafva det, men jag vill att de skola göra det lika med andra. Skola vi taga en förhöjd värnpligt, innan vi fått förslag om den gamla bördans aflytande? Jag kan icke vara med om detta. Hvarför icke stryka ut det gamla, då man skall taga något nytt? Har icke Andra Kammaren erbjudit regeringen ett förslag, som är många gånger starkare än detta? Första Kammaren har likväl nekat dertill, men orsaken känner jag icke. Några hafva sagt, att detta för-

Lagförslag
om allmänna
värnplikten.
(Forts.)

slag endast afser att få reda på, att de beväringsskyldige fullgöra sina öfningar. Jag erkänner att det åstadkommer reda, men hvarför icke komma fram med det på samma tid som med ett förslag om indelningsverkets afskaffande? Men att göra en utsträckning af värnplikten utan i sammanhang med ett sådant afskaffande, det tror jag att Riksdagen nekar till; och hvad Första Kammaren icke gör, hoppas jag att Andra Kamnaren skall göra.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Friherre Klinckowström: Jag skall icke blifva mångordig. Jag har blott att försvara mig mot ett yttrande, som en talare här bredvid mig haft rörande mina yttranden vid 1878 års riksdag, då värnpliktsfrågan förekom i denna Kamnare. Det föreföll mig besynnerligt, att jag skulle haft något sådant yttrande i den mening han antog, och jag kände alltför väl hans ridderliga karakter för att icke vara förvissad om, att han icke ville med afsigt förvända mina yttranden; men jag tror, att han missförstått dem och jag har för säkerhets skull tagit reda på dessa yttranden. Det var i sammanhang med diskussionen om förslaget till en försvarsorganisation byggd på stann, beväring och landstorm, som jag yttrade, att jag för min del gerna skulle biträda de punkter, som rörde beväringen, med två anmärkningar, men det var alldeles icke min mening att jag ville biträda *ensamt* denna beväringsoorganisation, om den icke stödde sig på en motsvarande organisation af stammen.

Hvad beträffar ett yttrande af Herr Statsministern på förmiddagen, så har det på det smärtsammaste berört mig och många andra, då man ju måste tillerkänna ett sådant yttrande från regeringens främste man särskild betydelse. En del af detta yttrande har redan af min granne blifvit upprepadt, men den del deraf, da Herr Statsministern framlade, att rust- och rotehallarnes rätt enligt knektekontrakten att icke vidare besväras med utskrifningar blifvit upphäfd genom 73 § Regeringsformen, har ännu icke fått svar. Jag tror, att man i denna paragraf mycket väl får plats för rust- och rotehallarnes rätt i detta hänseende, ty då der står, att inga utskrifningar af manskap hädanefter må, utan Riksdagens fria vilja och samtycke, ske, så innebär detta, enligt mitt förmenande, alls icke, att den rätt, som är rust- och rotehallarne tillförsäkrad genom knektekontrakten och Konung Carl XI:s konfirmation derä, icke kan vara bibehållen. Ty här står icke *alla* utskrifningar af manskap, och, såsom Herrarne veta, utgör den befolkning, som på grund af knektekontrakt skulle vara befriad från utskrifning, högst en fjerdedel af hela befolkningen och således skulle endast denna del, det vill säga en fjerdedel af hvarje beväringssklass, blifva fri från utskrifning, så vida kontrakten skulle bibehållas, och enligt mitt förmenande finnes icke något hinder i den af Herr Statsministern citerade paragrafen för att så skulle kunna ske.

Jag har mycket att säga med hänseende till ett ganska viktigt anförande af Herr Utrikesministern, men jag vill icke förlänga diskussionen. I ett hänseende nödgas jag dock, ehuru ogerna, protestera mot ett uttalande han hade i en fråga, som är af ganska grannliga beskaf-

fenhet. Han vände sig nemligen till en medlem af denna Kammare, som sin pligt och öfvertygelse likmätigt, derom är jag förvissad, med bevis från offentliga handlingar och uttalanden af personer, som få anses vara fullt hemmastadda med dessa frågor, ådagalade, att rust- och rotehållarnes rätt enligt kontrakten skulle trädas för nära, om denna utskrifning eller värnpligt ålades dem, utan att någon lättnad i deras bördor såsom rust- och rotehållare skedde. Herr Utrikesministern lade vikt på att en *generalstabsofficer* hade i detta anförande sökt försvara rust- och rotehållarnes rätt mer än fäderneslandets bästa. Jag ber dock Herr Utrikesministern noga lägga märke till, att det icke var i egenkap af *generalstabsofficer*, som denne talare uppträdde, utan i egenkap af ombud för svenska folket och medlem af denna Kammare, och jag tror, att ingen makt hvarken kan eller bör förhindra denna rätt eller säga något deremot för att en annan gång måhända hindra en så beskaffad person att uppträda för hvad han anser rätt och sant vara. Jag tror, att desse begge yttranden från statsrådsbänken på för- och eftermiddagen, hvilka utan tvifvel komma att genljuda icke allenast i Andra Kammaren, utan kring hela landet, skola röna ett pinligt emottagande såväl hos rust- och rotehållarne, som hos de många vänner och försvarare för deras lagliga rättigheter, som, (Gud ske lof, finnas såväl i landet som inom Riksdagen. Jag tror, att dessa yttranden icke just komma att bidraga mycket till att öka dessa rust- och rotehållares ombuds välvilja vid Riksdagen för den nuvarande regeringen.

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*
(Forts.)

Friherre af Ugglas: Då Riksdagen fick mottaga den nu föreliggande Kongl. propositionen, så vågade jag åtminstone för min del hysa den vissa förhoppningen, att den skulle mottagas inom denna Kammare med samma bifall som under föregående riksdagar har kommit dessa motsvarande lagar till del. Jag erinrade mig nemligen, att Första Kamnaren vid icke mindre än tre föregående riksdagar har antagit en lag till allra största delen öfverensstämmande med och åtminstone i denna paragraf fullkomligt lika med det nu föreliggande förslaget, och jag kunde verkligen icke föreställa mig att någonting sedermera hade inträffat, som icke äfven nu skulle framkalla samma bifall.

Jag såg sedan vidare på den lag, som nu är i fråga. Den har framkommit i samband med härorganisationsförslag gående i de mest motsatta riktningar: än har det varit i samband med indelningsverket, än med en ren värnpligtsarmé och än i samband med stam och beväring, och oaktadt att alltid sjelfva härorganisationsfrågan fallit, så har likvisst sjelfva värnpligtslagen inom denna Kammare alltid och det nästan utan diskussion blifvit antagen. Jag såg vidare i denna lag ingenting annat än ett ordnande af hittills oordnade förhållanden och jag kunde därför icke föreställa mig, att någon röst inom denna Kammare skulle höjas mot förslaget att bringa ordning i en så viktig fråga som denna. An vidare såg jag i denna lag en helt enkel och naturlig förstärkning af vårt försvar genom en utsträckning af värnpligten och införlifvandet med de värnpligtige af ett icke obetydligt antal öfvadt manskap. Jag kunde således för min del icke se annat än att i det förslag, som här framlagts, regeringen verkligen framlagt något

Lagföreläsning
om allmänna
värnplikten.
(Forts.)

som bort med tacksamhet och enhälligt af svenska Riksdagen antagas. Jag har emellertid under dagens lopp och äfven förut hört många anmärkningar framställas mot förslaget och jag har äfven märkt att det inom denna Kammare fått många motståndare. För min del vill jag icke — utom i en enda punkt, som jag skall bedja att få beröra — ingå i några detaljer vid denna sena timme, och dessutom är det min åsigt, att man genom att nagelfara alla dessa små detaljer drager sinnet och uppmärksamheten från det verkligen stora och fosterländska i frågan och tappar bort sjelfva hufvudsaken. Det är således endast i en detaljpunkt som jag skall bedja att få yttra några ord, nemligen om det mycket ontalade rust- och rotehållarnes intresse. Här har af en talare, hvars insigter i detta fall jag icke vill bestrida, blifvit bestämdt framhållet att den värnpliktslag, som här föreligger, skulle vara en inkräktning på deras rättigheter, och han har till bestyrkande deraf för Kammaren redogjort för innehållet af en mängd knektekontrakt, riksdagsbeslut och andra dit hörande handlingar, men den ärade talaren stannade just der våra nuvarande konstitutionella förhållanden började att klarare gestalta sig, nemligen vid 1809 års grundlag. I fall han behagade läsa igenom 73 § Regeringsformen, som tydligen — Friherre Klinckowström må säga hvad han vill — innehåller, att för utskrifning af manskap Rikens Ständers fria vilja och samtycke erfordras, så måste han medgifva, att der icke rust- och rotehållarne stå undantagna, och jemföres denna paragraf med 80 § Regeringsformen, hvarest åt Konung och Riksdag blifvit öfverlemnadt att ändra hufvudgrunderna för indelningsverket, så kan jag för min del icke förstå, huru man numera kan för rust- och rotehållarne stödja någon rättighet till frihet från utskrifning på dessa knektekontrakt, och den talare, jag nyss återopade, gaf mig mera än någon annan rätt i detta afseende genom att uppläsa ur en om våra krigsförfattningar högt förtjent författare hvad denne yttrat rörande 1812 års beväringsslag. Om jag icke origtigt uppfattat hans ord, så yttrade denne författare, att 1812 års beväringsslag icke verkade någon rubbning i knektekontrakten, emedan den sträckte sig till *alla* rikets inbyggare. Nu vill jag fråga: sträcker sig icke äfven denna lag till *alla* rikets inbyggare lika väl som 1812 års beväringsslag? Det skulle glädja mig, om han på samma sätt blefve i tillfälle att omnämna, att 1880 års beväringsslag eller värnpliktslag icke medförde någon rubbning i knektekontrakten, emedan den rörde *alla* rikets inbyggare. För min del har jag under de många strider, som äfven jag för några år sedan såsom ledamot i Särskildt Utskott fått vara med om att utkämpa, aldrig kunnat inse det berättigade i rust och rotehållarnes påståenden, men på samma gång vill jag mycket villigt erkänna, att, i fall det är fråga om att genom en ökad öfning för de värnpliktige äfven öka den indelta arméns öfningar och derigenom i sjelfva verket åstadkomma en ökad tunga för rust- och rotehållarne, så inser jag till fullo det billiga i att då äfven lemna någon lindring till ersättning för den ökade tungan. Men hvad denna lag beträffar, så vill jag fråga: hvad medför den för en ökad tunga? Under fredstid ingen nämnvärd sådan, ty den afser blott att bringa reda i de bestående förhållandena. Under krigstid deremot erkänner jag villigt, att den på papperet tager i an-

språk mera krafter än vi hittills på papperet haft att använda, men tror väl någon att, om något så olyckligt som ett krig skulle inträffa, icke landets krafter skulle tagas i anspråk vida mera än hvad denna lag föreskrifver och att det icke skulle vara den största lycka, om vi då hade en sådan lag att bygga vårt försvar på? Emellertid tror jag, såsom sagdt är, att man numera icke för mycket bör sysselsätta sig med detaljer. Den viktigaste faktorn, som här från motståndets sida har blifvit framdragen, har varit den allmänna opinionen. Ja, äfven jag har sökt att taga reda på denna opinion och jag kan icke neka till, att en sådan opinion under den sista tiden gifvit sig luft, men jag vågar för min del bestämdt påstå, att denna opinion är en tillkonstlad opinion, som icke kan grunda sig på verklig kännedom om hvad denna lag innehåller — och jag har många bevis på sanningen af hvad jag nu påstått — och vid sådant förhållande synes det mig vara representationens oafvisliga pligt att ställa sig i spetsen och leda denna opinion in på den rätta vägen i stället för att låta leda sig af denna opinion, som i detta afseende — jag tvekar icke att uttala det — är vilseledd. Jag tror därför icke, att man bör fästa något afseende vid hvad den allmänna opinionen i närvarande ögonblick tänker, utan se på saken i sin helhet och tillse, huruvida det icke kan vara skäl att, sedan vi under så många år tvistat om vårt försvar och riksdag efter riksdag framhållit, att vi sakna ett betryggande försvar, nu ändtligen taga steget ut och antaga detta förslag, som ovilkorligen för oss in på den rätta vägen, som kan läggas till grund för en blifvande försvarsorganisation och som — jag menar härmed ingenting ondt — efter min öfvertygelse verkligen är förtjent af hvarje fosterlandsälskande mans bifall.

*Lagförslag
om allmänna
värnpligten.*
(Forts.)

Ropen på proposition förnyades.

Herr Jöns Pehrsson: Jag medgifver, att det väl kan vara tid att ropa på proposition och jag hade också troligen icke besvärat Kamraren med något mera yttrande i denna fråga, då jag visst icke lär kunna lyckas att säga något nytt eller något, som kan inverka på frågans utgång, om jag icke nyss hade vunnit en erfarenhet, som är ganska lärorik, nemligen den, att det icke duger att lemna upplysningar om sakförhållanden, emedan man då utsätter sig för att till tack för de lemnade upplysningarna blifva utsatt för sådant håån, som jag nyss rönt från Herr Ministerns för Utrikes ärendena sida. Jag skulle eljest kunna lemna mycket vidsträckta upplysningar om den tanke, som man hyser inom landet angående det framlagda förslaget, och jag skulle tillika kunna upplysa derom, att motståndet mot förslaget stöder sig kanske hufvudsakligen derpå, att befolkningen anser att regeringen utan verkligt behof och utan giltiga skäl vill ställa svenska folket i visst afseende under krigslagarne från det tjugonde till det fyrtonde året. Det är det förhållandet som allmogen icke är mera kortsynt än att den inser och den kan icke fatta nödvändigheten af en sådan åtgärd. Hans Excellens visade med siffror och tabeller, huru det i Kronobergs län gestaltat sig i afseende på vapenöfningarne med de beväringsskyldige, och detta är nog godt och väl, men jag tror

Lagförslag
om allmänna
värnplikten.
(Forts.)

knappt, att något kan mera tala för min uppfattning af ställningen och förhållandena än hvad dessa siffror göra.

Jag förklarar, såsom jag en gång förut sagt, att jag icke fäster mig vid opinionen hos vare sig den ena sortens tidningar eller den andra, utan endast fäster mig vid hvad saken sjelf innebär, och med hänsyn härtill kan jag icke se något verkligt skäl att antaga det stadgande, som här är ifrågasatt. Hade man stannat vid att fordra bestämmelser för att hålla strängare ordning på de fem åldersklasser, hvaraf bevärigen för närvarande består, skulle sådant antagligen icke mött något motstånd. Jag tackar var värdade ålderspresident, som hade mod att ställa saken på den rätta sidan efter de begge kraftiga uttalanden, för att icke säga något mera, som från ministerbanken rigtades deremot, att rust- och rotehållarne skulle ännu hafva, på grund af sina knektekontrakt, någon rätt i denna sak. Han förklarade visserligen att han ville rösta för bifall till förslaget, och jag skulle också göra det, dock endast med det amendement, att denna lag icke skulle komma att tillämpas förr, än beslut fattats, att indelningsverket skulle upphävas eller aflösas på något sätt. Endast med detta uttryckliga vilkor kunna vi rösta för denna lag.

En general, Herr Wijkander, är mig ännu svaret skyldig på frågan, huru, om denna lag skulle sättas i verket, det skulle tillgå i det afseende han antydde, att en rotehallare skulle hafva rättighet att tjena för sitt eget nummer. Huru skulle det tillgå, då till exempel en rotehallare har åtta soldater att aflöna? Han kan göra tjänst sjelf i stället för den ene soldaten, men han kan icke tjena för alla, utan måste ovilkorligen betala för de sju återstående.

Jag anförde på förmiddagen att jag ansåg, att det åsyftade målet att ställa nationen på sådan punkt, att, om krig inträffade, den vore i stånd att försvara landet, icke kunde på den här föreslagna vägen uppnås, emedan man icke ville gifva bevärigen mera öfning än under dessa trettio dagar. Herr Utrikesministern förklarade så bestämdt, att något mera bestämdt icke kan uttalas, att ett krig skulle komma förr eller senare. Jag tillåter mig dock fråga: hur vet han det? Han bör visserligen bättre än någon annan veta det, men jag hoppas likväl, att han ingenting vet i detta afseende. Nu skall jag sluta för denna gång, och hoppas att jag icke skall säga många ord i denna värnpliktslag mera.

Talrika rop på proposition hördes ånyo.

Friherre Barnekow: Jag ber om ursäkt, att jag tager till ordet, sedan så många rop på proposition höjts; men mitt yttrande skall icke blifva långt. Af en hel hop talare här har blifvit sagdt, att den föreslagna lagen skulle införa bättre ordning. Vi kunna dock, enligt min åsigt, icke införa bättre ordning uti ifrågavarande afseende än vi redan hafva. Vite och hemtningsäfventyr finnas ju redan stadgade för den, som underlåter att iakttaga inställelse, så att jag är öfvertygad, att den önskade bättre ordningen kan vinnas med de bestämmelser, som vi hafva. Vidare är anfördt, att vi böra antaga denna lag för att få ett större antal soldater. Är det verkligen någon vinst

i att få en mängd folk, som är utan tillräcklig öfning och saknar erforderligt befäl, så tror jag, att den vinsten åtminstone icke är stor. För det tredje säges att, om vi antaga detta förslag, derpå kan byggas något annat. Det är detta, som mottagits med sådant mistroende inom landet, emedan ingen kan säga, hvad som blir af detta. Här har vidare yttrats af en ledamot i denna Kammare, att indelningsverket numera är ett lappri mot hvad det varit. Jag skulle dock vilja bedja honom öfvertyga sig om hvilket lappri det är, genom att köpa ett rusthemman, helst i sydligaste delen af Sverige, ty jag är öfvertygad att det i närvarande stund utgör ett stort onus. Här är ytterligare sagdt: tro Herrarne, att, om ryssen kommer och jag står med mitt knektekontrakt i hand, han då låter oss vara i fred? Jag frågar i min ordning: tro Herrarne, att, om under denna förutsättning jag stode med denna värnpligtslag i handen, ryssen *då* låte mig vara i fred? Här har ock talats om fosterlandskärleken. Jag är ännu så ung, att blodet borde flyta varmt i mina ådror; och jag anser det såsom en förolämpning, om någon säger mig att jag icke är fosterlandsälskande, men det oaktadt anhåller jag om afslag.

Lagförslag
om allmänna
värnpligten.
(Forts.)

Herr Stjernspetz: Två talare, en på östgötabänken och den andre på stockholmsbänken, hafva i afseende på rust- och rotheällarnes rätt hänvisat till 73 § Regeringsformen. Slår jag upp denna, står det: »Inga nya pålagor, utskrifningar af manskap, eller af penningar och varor, må hädanefter, utan Riksdagens fria vilja och samtycke, i den ordning, förut nämndt är, påbjudas, uppbäras eller fordras». Detta kan jag icke anse annat än såsom en negativ bestämmelse, att icke Kongl. Maj:t ensam eger rätt att göra utskrifningar; men icke upphäver den rust- och rotheällarnes på knektekontrakten grundade rätt. Här finnes i Regeringsformen dessutom en annan paragraf, den 84:e, som stadgar, att grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas; och denna 73 §:s lydelse är, att inga nya utskrifningar få ske utan Riksdagens fria vilja och samtycke; något annat står det ej i 73 § Regeringsformen.

Sjelfva namnet *knektekontrakt* gifver tillräckligt tillkänna af hvad natur frågan är. Ett kontrakt måste vara en frivillig öfverenskommelse om åtagande af vissa skyldigheter emot åtnjutande af vissa rättigheter. Ett kontrakt kan lösas, men ej af ena parten godtyckligt brytas. Vill man för öfrigt gå tillbaka till 1809 års förhandlingar om intagande af 73 § i Regeringsformen, finner man, att det just var för att *skydda* rust- och rotheällares friheter från utskrifning, som den intogs, hvilken frihet, genom den året förut skedda utskrifningen af landtvärnet, blifvit olagligt träd för nära.

Här har talats om fosterlandskärlek och antydts att rust- och rotheällarne skulle sakna sådan. Jag vill härpå svara, att för fosterlandet klappar mitt hjerta lika varmt som någon annans; men jag heinställer, om den sidans fosterlandskärlek kan vara den rätta, som söker att på andra kasta den största bördan för försvarets upprätthållande. Jag skall gå in på hvilken rimlig lag som helst i samma stund som den förklarar, att *alla* skola taga lika stor del i landets försvar. När den principen blifver antagen af denna Kammare, då

Lagförslag
om allmänna
värnplikten.

(Forts.)

kan det vara hopp om att få frågan löst. Men här har man icke accepterat denna princip, utan man har sökt bortadvocera de rättigheter, som finnas, just för att på en samhällsklass kasta största bördan. Detta kallar jag icke fosterlandskärlek. Jag står för öfrigt på samma ståndpunkt, som vår aktade ålderspresident angaf, nemligen att jag önskar framgång åt lagen, om ett tillägg blifver gjordt, som säger, att indelningsverkets tunga må försvinna i den mån denna lag kommer att tillämpas. Jag begär icke *nu* någon lindring, men då denna lag innefattar principen för vårt blifvande försvar, bör den lagen äfven innesluta en annan princip, den nemligen, att lindringar må tillkomma rust- och rotehållare i den mån, som man bygger på denna lag. På detta vilkor är jag färdig att antaga den, annars icke.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen, dels afslag derå, framställdes propositioner å dessa yrkanden och besvarades, den första med talrika och starka ja, blandade med många nej, och den senare med talrika och starka nej, blandade med många ja; hvarefter proposition på bifall till paragrafen förnyades, och sedan dertill svarats talrika och starka ja, blandade med många nej, förklarade Herr Talmannen denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Många ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller § 1 i det af Lag-Utskottet uti Utlåtandet N:o 23 framlagda förslag till lag om allmänna värnplikten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 88.

Nej — 41.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppsköts till nästa sammanträde.

Anmälades och bordlades följande ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8^{1/2}, angående ny lönestat för Arméförvaltningen m. m.;

samma Utskotts Memorial N:o 27, angående beslutad konvertering af vissa statslån;

Banko-Utskottets Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckt motion om pregling af guldmynt å fem kronor;

N:o 13, i anledning af väckt motion om åtgärder för Riksbankens förstärkande vid upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å tio kronor; samt

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, i anledning af väckt förslag om ändring i Kongl. Kungörelsen den 24 Maj 1878 angående öfverlåtelse af äbo- och skatterätt till under bruk skatteköpta hemman;

hvarrefter beslöts, att dessa mål skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.
